ये भवाः सूक्ष्मा बादराश्च नोक्ताः सन्ति, तेऽपि संगृहीता ज्ञेया इत्यादिस्ते च अमी "ततो मृत्वा ब्रह्मलोके पञ्चमदेवलोके दशसागरोपमायुर्देवो जातः" इति चतुर्थो भवः ॥ ४ ॥ ततश्च्युत्वा कोल्लाकसंनिवेशे कौशिकनामा ब्राह्मणो जातः, प्रान्ते त्रिदण्डिवेषं लात्वा अशीतिपूर्वलक्षायुः प्रपाल्य मृत्वा च बहून् नरादिभवान् भ्रान्तः, इति पञ्चमो भवः ॥ ५ ॥ अत्र सूक्ष्मभवाः सप्तविंशतिभवमध्ये न गणनीयाः, तत ईशाने द्वितीयदेवलोके मध्यमायुर्देवो जातः, इति षष्ठो भवः ॥ ६ ॥ ततश्च्युत्वा स्थूणाख्यसंनिवेशे पुष्पमित्रनामा विप्रो भूत्वा त्रिदण्डित्वम् आश्रित्य द्वासप्ततिपूर्वलक्षायुः प्रपाल्य मृत इति सप्तमो भवः ॥ ७ ॥ ततः प्रथमे देवलोके मध्यमायुर्देवो जात इति अष्टमो भवः ॥ ८ ॥ ततश्च्युत्वा चैत्यसन्निवेशे अग्निद्योतनामा ब्राह्मणो जातः प्रान्ते त्रिदण्डित्वम् आश्रित्य चतुःषष्टिपूर्वलक्षायुः प्रपाल्य मृत इति नवमो भवः ॥ ९ ॥ तत ईशाने द्वितीयदेवलोके मध्यमायुः देवो जात इति दशमो भवः ॥ १० ॥ ततो मन्दिराख्ये सन्निवेशे अग्निभूतिनामा द्विजो जातः प्रान्ते त्रिदण्डित्वम् आश्रित्य षट्पञ्चाशत्पूर्वलक्षाणि आयुः प्रपाल्य मृत इति एकादशो भवः ॥ ११ ॥ ततस्तृतीये सनत्कुमारदेवलोके मध्यमायुर्देवो जात इति द्वादशो भवः ॥ १२ ॥ ततश्च्युत्वा श्वेताम्व्यां नगर्यां भारद्वाजनामा ब्राह्मणो जातः, प्रान्ते त्रिदण्डित्वम् आश्रित्य चतुश्चत्वारिंशत्पूर्वलक्षाणि आयूंषि पालयित्वा मृत इति त्रयोदशो भवः ॥ १३ ॥ ततो माहेन्द्रे चतुर्थे देवलोके मध्यमायुर्देवो जात इति चतुर्दशो भवः ॥ १४ ॥ ततश्च्युत्वा भवं भ्रान्त्वा राजगृहनगरे स्थविरनामा द्विजो जातः, प्रान्ते त्रिदण्डित्वम् आश्रित्य

अर्हम्

नवाङ्गीवृत्तिकारकश्रीमदभयदेवसूरिशिष्यश्रीजिनवल्लभसूरिविरचितम्

श्रीमत्समयसुन्दरोपाध्यायकृतवृत्तिसहितं

दीपमालिकाव्याख्यानगर्भितवीरस्तोत्रम्

श्रीजिनप्रभसूरिकृतप्राकृतदीपमालिकाकल्पसहितम् ।

जैनाचार्यश्रीमत्कृपाचन्द्रसूरीणां शिष्येण मुनिसुखसागरेण संशोधितम् ।

इदं पुस्तकं कच्छभुजनिवासि शाह गलालचंद शिवजी वोरा इत्यनेन

मोहमय्यां 'निर्णयसागर' मुद्रणालये कोलभाटवीथ्यां २३ तमे गृहे रामचन्द्र येसु शेडगेद्वारा मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

विक्रमसंवत् १९७३. ईसु १९१७

षाणां दर्शयित्वा प्रोवाच रेरे द्वारस्थपुरुषा अहं मायिनां मस्तकानि एवं पातयामि ईदृशी मम शक्तिरस्ति, परं तातसमपितृव्यचरणभक्तिं गणयामि, अथ यदि निजबन्धुभिरपि एवं वञ्चना क्रियते तदा रागैरलं मम, एवं वैराग्येण स्वयं आर्य्यसंभूतिनाम मुनिपार्श्वे दीक्षां जग्राह "कियता कालेन विश्वभूतिर्यतिः गीतार्थो जातः, परम् उत्कृष्टतप्ततपोभिः कृशवपुः सन् गुर्वाज्ञया मथुरां प्राप्तः, तदवसरे विशाखनन्दी राजपुत्रोऽपि मथुरायां यो राजा तस्य पुत्रीं परिणेतुं ससैन्यः मथुरायां समागतः, तस्मिन् समये मासक्षपणपारणे विश्वभूतियतिः पुरीं प्रविशन् विशाखनन्दिसेवकैः तादृक् कृशवपुः स्वस्वामिनो विशाखनन्दिनो दर्शितः तस्मिन् प्रस्तावे एकया गवा विश्वभूतियतिः संघट्टितो भूमौ पपात" तदा विशाखनन्दिसैन्यकैः प्रोक्तं हे साधो क्व गतं तव कपित्थपातबलं ततस्तत् कुवचनं श्रुत्वा क्रोधेन तेषां स्वबलं दर्शनार्थं गां शृङ्गाभ्यां गृहीत्वा ऊर्ध्वं भ्रामयित्वा इदमवादीत् अरे रे यूयं प्रभुतया मदोन्मत्ता माम् उपहसत परम् अनेन तपसा युष्मत्प्रभोः विशाखनन्दिनो भवान्तरे मृत्यवे भूरिबलो भूयासम् इति निदानं चक्रे, ततो वर्षसहस्रां दीक्षां कोटिवर्षाणि आयुश्च पालयित्वा मृत इति सप्तदशो भवः ॥ १७ ॥ ततो महाशुक्रे सप्तमे देवलोके सप्तदशसागरोपमायुर्देवो जातः, इति अष्टादशो भवः ॥ १८ ॥ अत्र सूत्रम् "पढमवासुदेवो भविय तिविट्ठो जिणुद्दिट्ठो" प्रथमवासुदेवो भविय इति भूत्वा किं विशिष्टो वासुदेवः "तिविट्ठो" त्रिपृष्ठः त्रयः पृष्ठकरण्डका आसन्निति त्रिपृष्ठः पुनः किं विशिष्टो वासुदेवः "जिणुद्दिट्ठो" जिनेन श्रीऋषभदेवेन भरताय "उद्दिट्ठो" निवेदितः "वासुदेव-

प्रस्तावना

अथ एतद् ग्रन्थनिर्मातॄणां किंचित् किंचित् चरित्रं समासेन लिख्यते तथाहि—

अथ एतद् ग्रन्थनिर्मातॄणां किंचित् किंचित् चरित्रं समासेन लिख्यते तथाहि— जिनेश्वराचार्य आसीत् । तस्य च मठे तत्रत्याः सर्वे श्रावकपुत्राः
आसिकाऽभिधानदुर्गवासी, देवगृहनिवासी कूर्चपुरीयो जिनेश्वराचार्य आसीत् । तस्य च मठे तत्रत्याः सर्वे श्रावकपुत्राः
प्रतिदिनं वाचनापठनार्थम् आगच्छन्ति । तत्र च एको जिनवल्लभनामा श्रावकपुत्रोऽस्ति, तस्य च जनको दिवं गतः, तं ज-
ननी पालयति, असौ च पाठयोग्यः, अत-स्तया जनन्या तत्र मठे पठितुं प्रेपितः, सर्वेभ्यश्चट्टेभ्यः तस्य अधिकं पाठम् आ-
गच्छति, अथच कालान्तरे बहिर्गच्छता तेन जिनवल्लभचट्टेन टिप्पणकम् एकं प्राप्तं तत्र च विद्याद्वयं लिखितम् अस्ति,
सर्प्पाकर्षणी सर्पमोचनी च, ततश्च तां कण्ठगतां कृत्वा, यावत् प्रथमा विद्या प्रत्ययाय पठिता, तावत् फटाटोपभीपणाः फूत्कु-
र्वाणाः चञ्चलचलज्जिह्वायुगलाः स्फुरदरुणलोचनाः, सर्वाभ्यो दिग्भ्य आगच्छन्तो विद्याप्रभावात् कृष्टा दृष्टा महानागाः, अथ
निर्भयचेतसा तेन चिन्तितं, नूनं सप्रत्यया इयं विद्या, पुनरुच्चारिता द्वितीया, तस्याः प्रभावेन पुनः पश्चान्मुखाः चलिता-
श्चक्षुःश्रवसः, १ तच्च स्वरूपं श्रुतं श्रीजिनेश्वरसूरिणा, ततश्च तस्य योग्यतां ज्ञात्वा तन्मातरं विविधोपायैः परितोष्य, तं क्षिप्रं
दिदीक्षे, अध्यापितश्च, तेन च जिनवल्लभेन समस्तलक्षणा छन्दोलङ्कारनाटकग्रह-गणितादिका निरवद्या विद्या अधीता, अथ
च तस्य आचार्यस्य कदाचित् ग्रामादौ कार्यमुपतस्थे ॥

भणितो पण्डितजिनवल्लभो जिनेश्वरसूरिणा, यथा यावत्प्रयोजनम् अनुशील्य अहम् आगच्छामि तावत्त्वया सर्वापि मठादे-
श्चिन्ता कर्तव्या, विनयप्रणतेन जिनवल्लभेन उक्तं यदाज्ञापयन्ति पूज्याः, तथा विधास्ये इति ॥ गतोऽसौ ग्रामान्तरे, ततो-

"चंदप्पहासिविआए" चन्द्रप्रभानाम्न्यां शिविकायां सहस्रजनवाह्यायां विमानाकारायां राजवाहनविशेषरूपायां समारूढ इति शेषः। तस्याः प्रमाणं तु यथा पञ्चाशद्धनूंषि दीर्घा, पञ्चविंशति धनूंपि विस्तीर्णा, षट्त्रिंशद्धनूंषि उच्चा कस्मिन् काले इत्याह मार्गशीर्षमासे कृष्णदशम्यां चतुर्थप्रहरे कस्मिन् स्थाने ज्ञातखण्डे वने केन तपसा षष्ठेन इति गाथात्रयार्थः तदा दीक्षायां गृहीतायां भगवतश्चतुर्थं मनःपर्यवज्ञानं समुत्पन्नं तथा दीक्षाग्रहणानन्तरम् इन्द्रेण भगवतो वामस्कन्धे देवदूष्यं वस्त्रं समर्पितं भगवांस्तु तदेव पितृमित्राय सोमनाम्ने द्विजाय अतियाचमानाय अनुकम्पया स्फाटयित्वा अर्द्धं ददौ, अन्यत्तदर्द्धं तु सावरणधर्मव्यवस्थापनार्थं स्वस्य स्कन्धे एव अस्थापयत् २० ततो भगवतो विहारं कुर्व्वतः प्रथमरात्रौ यज्जातं तत् कथयन्ति—

कुम्मारग्गामबाहिं वयपढमनिसाइ एइ किर सक्को। वारइ गोवं वागरइ निरुवसग्गं करे भंते ॥ २१ ॥
तमणिच्छिय तुह निच्छियमइणो विहरंति कुल्लायग्गामे। वलभवणे बीयदीणे पारणयं पायसेण सि ॥२२॥

युग्मम् व्याख्या—"कुम्मारग्गामबाहिं" कूर्मारग्रामाद् बहिः स्वामी व्रतस्य प्रथमनिशायां स्थितः, तत्र "एइ" आगच्छति किल इत्यासोक्तौ शक्र इन्द्रो वारयति गोपालं व्याकरोति विज्ञपयति च हे भदंत त्वां निरुपसर्गं करोमि द्वादशवर्षाणि तव उपसर्गा भविष्यन्ति तान् वारयामीति, अत्र गोपालेन यः प्रथममुपसर्गः कृतस्तत् सम्बन्धलेशो लिख्यते, तथाहि श्रीविरो दीक्षां गृहीत्वा विहारं कृत्वा जलमार्गं त्यक्त्वा पल्लीमार्गेण दिवसस्य मुहूर्त्ते शेषे सति

ऽन्येद्युरात्ममोक्षोपायं जिज्ञासमानेन चिन्तितं जिनवल्लभेन, यथा भाण्डारमध्ये मञ्जूषाः पुस्तकभृता दृश्यन्ते, एतेषु मध्ये किमस्ति निभालयामि ॥ उच्छोटितम् एकं पुस्तकं, तच्च सिद्धान्तरात्कं, तत्रोक्तं पश्यति यथा साधुना द्विचत्वारिंशद्दोषविशुद्धपिण्डेन देहधारणा कर्त्तव्या ॥ न कल्प्यते यतीनां सचित्तपुष्पादिकं हस्तेनापि स्प्रष्टुं किम् अङ्गाहारयितुम्, इत्यादिविचारान् दृष्ट्वा मनसा चिन्तयामास, अहो अन्यः स कश्चित् व्रताचारो येन मुक्तौ गम्यते, कतिदिनान्तरं कार्यं कृत्वा आगत आचार्यश्चिन्तयति, अहो सम्यग् रक्षितं जिनवल्लभेन मठादिकं तस्माद् यथायोग्यो निश्चिन्तितो, परं सिद्धान्तमन्तरेण अनेन अशेषाः शेषा विद्या अधीताः । अतः सिद्धान्ताध्ययनाय श्रीमदभयदेवसूरीणां पार्श्वे प्रेषयामि, प्रेषितः श्रीमदभयदेवाचार्यपार्श्वे, आचार्येणापि योग्यतां ज्ञात्वा सिद्धान्तप्रोक्तविधिना सर्वं सिद्धान्तम् अध्यापितं । कथितं च वत्स इदानीं सिद्धान्तोक्तसाधुसमाचारस्तावत् समस्तोऽपि त्वयाऽवगतो, अतस्तदनुसारेण क्रियोद्धारेण यथा वर्तसे तथा विधेयं ॥ जिनवल्लभगणिना पादयोर्निपत्य उक्तं, यथा पूज्यपादा आज्ञापयन्ति । पश्चाद् आगतो जिनेश्वरसूरिनगरसमीपे न च मठे गतवान्, प्रातः सकललोकेन सार्द्धं समायात आचार्योऽभिमुखं गतो जिनवल्लभः प्रणतश्च, ततो गुरुणा पृष्टः किमिति मध्ये त्वं नागतः, जिनवल्लभगणिना अभिहितं, भगवन् सुगुरुमुखाज्जिनवचनामृतं पीत्वा कथं विषवृक्षसदृशं चैत्यवासं सेवितुमिच्छामि, किं बहुना जिनेश्वरसूरिम् आज्ञाप्य श्रीमदभयदेवाचार्याणां पार्श्वे वसतिवासम् अङ्गीचकार, श्रीमदभयदेवसूरिणा ज्ञातं यथा अयमेव अस्मत्पदयोग्यः, तथापि तादृशम् अवसरम् अलब्ध्वा, केनापि कारणेन स्वपदे गच्छाधारको वर्धमानाचार्यो निवेशितः, जिनवल्लभगणये च स्वकीयोपसंपदं दत्तवन्तः, पुन एकान्ते प्रसन्नचन्द्राचार्यो भणितो यथा त्वया मदीयपदे भव्यलग्ने जिनवल्लभगणिः स्थापनीयः श्रीमदभय-

स्थिता उपसर्ग्गा ॥ अथ भगवतः तपः संख्यां कथयन्ति—

छचउतिदुगेगमासे एगनवदुछक्कबारस अ कासी । अड्ढदिवड्ढढाई अ मासे वावत्तरी दो दो ॥ २७ ॥

व्याख्या—हे स्वामिन् त्वं एकं पाण्मासिकं तपोऽकार्षीः कृतवान्, एवं नव चतुर्मासिकान्, द्वे त्रिमासिके, षट् द्विमासिकान् द्वादश तु एकमासिकान्, पुनः द्वासप्तति–अर्द्धमासिकान् पक्षक्षपणान्, द्वे सार्धमासिके द्वे अर्द्धतृतीयमासिके च अकार्षीः ॥ २७ ॥ पुनरपि—

दु चउ दस दिणा पडिमा भद्द महाभद्दसव्वओ भद्दा । कासी अछिन्ना तह बारसेग राई ति देवसियो ॥२८

व्याख्या—हे स्वामिन् त्वं द्विदिनां द्विदिनप्रमाणां भद्रनाम्नीं प्रतिमाम् अकार्षीः कृतवान्, तस्यां प्रतिमायां क्रियमाणायां प्रथमदिने पूर्वाभिमुखं चतुःप्रहरान् कायोत्सर्गेण स्थीयते, पश्चात् रात्रौ दक्षिणाभिमुखं स्थीयते, पुनर्दिने पश्चिमाभिमुखं, रात्रौ उत्तराभिमुखं, चतुःप्रहरान् चतुःप्रहरान् दिशं दिशं प्रति कायोत्सर्गेण स्थीयते, एवं दिनद्वयेन षष्ठतपसा च पूर्यन्ते १ पुनश्चतुर्दिनप्रमाणां महाभद्रप्रतिमाम् अकार्षीः, तस्यां क्रियमाणाया एकैकस्यामेकैकस्यां पूर्वादिदिशि एकैकं एकैकम् अहोरात्रं कायोत्सर्गेण स्थीयते, एषा प्रतिमा दशमेन उपवासचतुष्टयेन संपूर्णा भवति ॥२१॥ पुनस्त्वं दशदिनप्रमाणां सर्वतो भद्रनाम्नीं प्रतिमां कृतवान्, तस्यां प्रतिमायां क्रियमाणायां पूर्वादिदशस्वपि दिक्षु एकैकम् अहोरात्रं कायोत्सर्गेण स्थीयते, तत्रापि यदा ऊर्ध्वादिदिशमाश्रित्य कायोत्सर्गः क्रियते तदा ऊर्ध्वलोकव्यवस्थि-

देवाचार्याश्च स्वर्गं गताः ॥ प्रसन्नचन्द्राचार्यस्यापि गुरुपदनिवेशनप्रस्तावो न जातः, ततस्तेनाऽपि स्वायुः परिसमाप्तसमये श्रीदेवभद्राचार्याणां विज्ञप्तं यद् एष गुरूपदेशो भवता सफलीकार्यो, मया कर्तुं न शाकितः, तैरपि वर्तमानयोगेन प्रतिपन्नं,
१ श्रीजिनवल्लभगणिवाचनाचार्योऽपि कतिचिद् दिनानि पत्तनभूमौ विहृत्य, न तादृशो बोधो गुर्जरत्र मण्डले कस्यापि विधातुं शक्यते, येन समाधानम् उत्पद्यते, इति मनसि कृत्वा आगमविधिना भव्यजनमनःसु क्षेत्रभूमिषु भगवद्भणितविधिधर्मबीजवपनाय श्रीमेदपाटदेशादिषु विहारं चकार ॥ किंबहुना तादृशदेशान्तरस्थनानाग्रामनगरादिषु विहारं कुर्वाणः चित्रकूटाचलदुर्गे प्राप्तः तत्र च साधारण–सढ्ढ–सुमति–वीरक–मानदेवादिश्रावकान्, नरवर्म–भूपतिं च प्रतिबोध्य नानादेशेषु श्रावकाणां धर्मपरिणामम् उत्पाद्य पुनर्नागपुरे विहारं चक्रुः श्रीजिनवल्लभगणयः ॥

अत्रान्तरे श्रीदेवभद्राचार्या विहारक्रमं कुर्वाणाः श्रीअणहिल्लपत्तने समायातास्तत्रागतैः चिन्तितं यथा प्रसन्नचन्द्राचार्येण पर्यन्तसमये ममाग्रे भणितं यथा जिनवल्लभगणिः श्रीअभयदेवसूरिपदे निवेशनीयः, स च प्रस्तावो अधुना वर्त्तते ॥ ततः श्रीनागपुरे श्रीजिनवल्लभगणये लेखः प्रेषितः त्वया शीघ्रं समुदायेन सह चित्रकूटे विहर्त्तव्यं, तत आगताः चित्रकूटे श्रीजिनवल्लभगणयः, श्रीदेवभद्राचार्या अपि सपरिवाराः, ततो महता विस्तरेण श्रीदेवभद्राचार्यैः श्रीमदभयदेवसूरिपदे श्रीजिनवल्लभगणिः संस्थापितः ॥ अनेको भव्यलोकः श्रीजिनवल्लभसूरीन् समालोक्य मोक्षमार्गे प्रवृत्त इति । तैरेव नानाग्रन्थनिर्मातृभिः सकलजगति प्रकटप्रभावैः अनेकनरवरप्रभृतिपूजितपादपीठैः श्रीजिनवल्लभसूरिभिः पीयूषरसाववर्षिणी एषा दुरियरयसमीरणनामा वृत्ति–र्विहिता अतो भव्यजनैस्तदवलोकनेन अवश्यं स्वकर्त्तव्यं संपादनीयम् ॥ विशेषतस्तु तेषां चरित्रं गणधरसार्धशतकादवलोकनीयमिति शुभम् ॥

साधूनामपि तावन्त्येव शतानि जातानि सप्तशतानीत्यर्थः ५ (३५)—

पंचजमधम्मदेसग इक्कारसगणहरा नव गणा ते । तेरस ओहिजिणसया अट्ठसया णुत्तरगईणं ॥ ३६ ॥

व्याख्या—हे 'पंचजमधम्मदेसग' पञ्च यमा व्रतानि यस्य स पञ्चयमः पञ्च महाव्रतरूपो यो धर्म्मस्तस्य देशकः कथकस्तस्य सम्बोधनं क्रियते हे पञ्चयमधर्मदेशक ? तव एकादशगणधरा गौतमादयो गच्छाधिपतयो जाताः ६ अथ च नव गणा एकवाचनिकाः साधुसङ्घा गच्छा जाताः, यतोऽष्टमनवमगणधरयोरकम्पिताऽचलभ्रात्रोर्दशमैकादशयोर्मेतार्यप्रभासयोरपि एकैव वाचना जाता, ७ तथा अवधिज्ञानिनां त्रयोदशशतानि जातानि ८ पञ्चोत्तरविमानगतीनामष्टशतानि ते च ततश्च्युत्वा मोक्षं यास्यन्ति इति ९ ॥ ३६ ॥ अथ भगवतो ऽसाधारणगुणानां स्तुतिं प्रतिपादयन्ति—

पञ्चंतरायहासाइ छक्कमिच्छत्तमविरइमनाणं । अट्ठारसदोसा रागदोसनिद्दा य मयणो य ॥ ३७ ॥

जय नट्ठट्ठारसदोसदाह चउतीसअइसयसणाह । पणतीसबुद्धवयणाइ सेस अत्थाह जह नाह ॥ ३८ ॥

युग्मम् व्याख्या—हे नाथ? हे स्वामिन्? त्वं जय इति हे 'नट्ठट्ठारसदोसदाह' इति वक्ष्यमाणप्रकारेण नष्टोऽष्टादशदोषाणां दाहो यस्य स नष्टाष्टादशदोषदाघस्तत्संबोधनं क्रियते हे नष्टाष्टादशदोषदाघ, अष्टादशदोषाश्च एते पञ्च अन्तरायाः दानान्तराय १ लाभान्तराय २ वीर्यान्तराय ३ भोगान्तराय ४ उपभोगान्तरायाः ५ हास्यादि षट्कं चेदं, हास्यं १

अर्हम् ।

नवाङ्गीवृत्तिकारकश्रीमदभयदेवसूरिशिष्यमहाकविश्रीमज्जिनवल्लभसूरिविरचितम्

श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायकृतवृत्तिसहितम् ।

दीपमालिकाव्याख्यानगर्भितश्रीवीरस्तोत्रम् ।

नत्वा वीरजिनेन्द्रं दुरिअरयसमीरस्य च वृत्तिमहम्। अतिसुगमामिह वक्ष्ये सीघ्रं तस्यार्थबोधार्थम् ॥१॥
श्रीजिनचन्द्रगणाधिपाः शिष्यादिसकलचन्द्रगणिशिष्याः। प्रवदन्ति समयसुन्दरनामानः पाठकाःप्रकटम्

दुरिअरयसमीरं मोहपंकोहनीरं । पणमिय जिणवीरं निज्जियाणंगवीरं ॥
भवभडपडिकूलं तस्स मुक्खाणुकूलं । चरिअमिह समूलं किंचि कित्तेमि थूलं ॥ १ ॥

व्याख्या—अहं तस्य महावीरदेवस्य चरितं कीर्त्तयिष्यामि—कथयिष्यामि किं कृत्वा जिनवीरं प्रणम्य जिनो

हे 'पणतीसवुद्धवयणाइसेस अत्थाह, पञ्चत्रिंशद् ये बुद्धानां तीर्थंकराणां वचनस्य अतिशेषा अतिशयाः संस्कार-वत्त्वाद् यस्तैरस्ताघः अलब्धमध्यः परैरकलनीयः तत्संबोधनम् ३८ अथ भवितव्यताया बलवत्तां दर्शयन्ति—

नत्थि भवियव्वनासो जं गोसालो तुमंपि तिजयपहुं । अक्कोसिय हाहा तुह पुरो महेसी दहेसी अ ॥ ३९ ॥

व्याख्या—हे स्वामिन् १ भवितव्यताया अवश्यं भाविनो भावस्य नाशो नास्ति यद् अस्मात् कारणात् गोशालो मङ्खलिपुत्रः त्वां त्रिजगत्प्रभुमपि आक्रोशत्, पुनश्च हा हा इति खेदे समवसरणस्य तव पुरोऽग्रे महर्षी सर्वानुभूति १ सुनक्षत्रनामानौ २ अदहीत् तेजो लेश्याया, एतत्संबन्धः श्रीभगवतीसूत्रतो वाच्यः (३९) अथ प्रभो परोपकारितां वर्णयन्ति श्रीजिनवल्लभसूरयः—

जत्थ निवसंति संतो खणंपि तं किर कुणंति सुययत्थं । इय नूणमुसहदत्तं देवाणंदं च नेसी सिवं ॥ ४० ॥

व्याख्या—यत्र सन्तः शिष्टमनुष्याः क्षणमपि अल्पकालमपि निवसन्ति किल इति सत्ये तं सुकृतार्थं कृतकृत्यं सन्तः कुर्वन्ति, इति हेतोः हे स्वामिन् ? त्वं ऋषभदत्तं ब्राह्मणं देवानन्दां च ब्राह्मणीं शिवं मोक्षं नेसी इति अनयः नीतवान् इत्यर्थः ॥ ४० ॥

सेणियनिवसिद्धाइयदेवीभायंगजक्खकयसेव । नवतत्तसत्तभंगिं पयडसी देसूणतीससमा ॥ ४१ ॥

व्याख्या—हे स्वामिन् ? त्वं नवानां तत्त्वानां जीवादीनां सप्तभङ्गीं प्रकटयामासिथ क्यिन्तं कालमित्याह त्रिंशद्वर्षाणि

रागद्वेषजेता वीरो महावीरस्तं नत्वा किं विशिष्टं जिनवीरं "दुरियरयसमीरं" दुरितरूपं यद् रजस्तत्र समीरो वायुस्तं यथा वायुः रजो हरति दूरीकरोति तथा श्रीमहावीरदेवो दुरितं हरति, पुनः किं विशिष्टं श्रीवीरं "मोहपंकोहनीरं" मोहरूपो यः पङ्कः कर्द्दमः तस्य ओघः समूहस्तत्र नीरं यथा नीरं पानीयं कर्द्दमसमूहं गमयति तथा श्रीवीरो मोहं मोहनीयकर्म गमयति, पुनः किं विशिष्टं श्रीवीरं "निज्जियाणंगवीरं" निर्जितो अतिशयेन जितो ऽनङ्गरूपः कन्दर्परूपो वीरः सुभटो येन तं एतावता येन दुर्ज्जयेन कन्दर्पेण त्रिभुवनं जितं सोऽपि कन्दर्पो भगवता जितः अर्थात् किं विशिष्टं चरितम् "भवभडपडिकूलं" भवरूपः संसाररूपो यो भटः सुभटस्तस्मात् प्रतिकूलं पराङ्मुखं यतो भगवच्चरितश्रवणस्मरणादिना भवभटभङ्गः स्यात्, पुनः किं विशिष्टं चरितं "मुक्खाणुकूलं" मोक्षाय अनुकूलं मोक्षप्रापकम् इह जगति, पुनः किं विशिष्टं चरितं समूलं सहमूलेन सम्यक्त्वप्राप्तिभवरूपेण वर्तते यत्र तत्, एतावता अनादौ संसारे भ्रमता यस्मिन् भवे प्रथमं सम्यक्त्वं प्राप्तं श्रीमहावीरजीवेन तस्मान् मूलभवाद् आरभ्य, पुनः किं विशिष्टं चरितं "थूलं" ये अतिप्रसिद्धभवास्तत् सम्बन्धि परमसूक्ष्मभवसम्बन्धि तदपि सर्वं नहि किन्तु "किंचि" किंचित् स्तोकम् इति प्रथमकाव्यार्थः ॥ १ ॥ अथ श्रीमहावीरदेवस्य तच्चरितं विस्तरतः कथयन्ति"

ग्रामेशः[१]स्त्रिदशो[२] मरीचि[३]रमरो[४] षोढा परिव्राट्[१०] सुरः[१६], संसारो वहु विश्वभूति[१७]रमरो[१८] नारायणो[१९] नारकः[२०]।
सिंहो[२१] नैरयिको[२२] भवेषु वहुशश्चक्री[२३] सुरो[२४] नन्दनः[२५], श्रीपुष्पोत्तर[२६]निर्जरो ऽवतु भवात् वीरस्त्रिलोकीगुरुः[२७]

वदिष्यति स संघेन कर्त्तव्यः संघतो बहिः ॥ २१ ॥ द्वादशाब्दीं गृहे नीत्वा ऽष्टाब्दीं दुष्प्रसहा व्रते ॥ पर्यन्ते ऽष्टमभक्तेन सौधर्मं कल्पम् एष्यति ॥ २२ ॥ पूर्वाह्णे ऽथ चारित्रस्य समुच्छेदो भविष्यति ॥ मध्याह्ने राजधर्मस्यापराह्णे जातवेदसः ॥ २३ ॥ इत्थं च दुःषमावर्षसहस्राण्येकविंशतिः ॥ एकान्तदुःषमाकालो ऽप्येवं मानो भविष्यति ॥ २४ ॥ धर्मतत्त्वे प्रणष्टे ऽथ हाहा भूतो भविष्यति ॥ पशुवन्मातृपुत्रादिव्यवस्थावर्जितो जनः ॥ २५ ॥ पुरुषाः पांशुभूयांसो ऽनिष्टा वास्यन्ति वायवः ॥ दिशश्च धूमायिष्यन्ति भीषणाश्च दिवानिशम् ॥ २६ ॥ इन्दुः स्रक्ष्यत्यतिशीतं तप्स्यत्यत्युष्णमर्यमा ॥ अतिशीतोष्णाभिहतो लोकः क्लेशमवाप्स्यति ॥ २७ ॥ इत्युक्तवन्तं श्रीवीरं सुधर्मा गणभृद्वरः ॥ पप्रच्छ केवलादिभ्यः किं कुत्रोच्छेदमेष्यति ॥ २८ ॥ स्वाम्यथाऽख्यत् मम मोक्षाद् गते काले कियत्यपि ॥ जम्बूनाम्नस्तव शिष्यात् परं भावि न केवलम् ॥ २९ ॥ उच्छिन्ने केवले भावी न मनःपर्ययो ऽपि हि ॥ पुलाकलब्धिश्च तथा ऽवधिश्च परमो नहि ॥ ३० ॥ क्षपकोपशमश्रेण्यौ न च नाहारकं वपुः ॥ जिनकल्पो नहि नहि संयमत्रितयं तथा ॥ ३१ ॥ शिष्यः सेत्स्यति ते जम्बूः स चतुर्दशपूर्वभृत् ॥ जम्बूशिष्यः प्रभवश्च भविता सर्वपूर्वभृत् ॥ ३२ ॥ शय्यम्भवस्तु तच्छिष्यो द्वादशाङ्गी भविष्यति ॥ दशवैकालिकं ग्रन्थं स्रक्ष्यत्युद्धृत्य च श्रुतात् ॥ ३३ ॥ तस्य शिष्यो यशोभद्रो भविता सर्वपूर्वभृत् ॥ संभूतभद्रबाहू च तच्छिष्यौ सर्वपूर्विणौ ॥३४॥ स्थूलभद्रो ऽथ संभूतान्तेवासी सर्वपूर्वभृत् । ततो ऽन्तिमा चतुःपूर्वी व्युच्छेदमुपयास्यति ॥ ३५ ॥ महागिरिसुहस्त्याद्या वज्रान्ता दशपूर्विणः ॥ ततः

किर गामचिंतगभंवे सम्मत्तं लहिअ रहिअ सोहेम्मे। चविउं भविउं मैरीई लहिउं चइउं च चरणभरं २
उस्सुत्तलेसदेसणकयसागर कोडि कोडि भवभमणो । तह पढमवासुदेवो भविअ तिविट्ठो जिणुद्दिट्ठो ३
संसरिय भवे जाओ अवरविदेहम्मि मूयनयरीए। धारणिधणंजयसुओ पियमित्तो नाम चक्कहरो ॥ ४॥
तुडिअंगाऊ पालिअ पवज्जं वास कोडिमुववन्नो । महसुक्के परमाऊ सव्वट्ठे वर विमाणम्मि ॥ ५ ॥
ता जंबूदीवभरहे भद्दाजिअसत्तुरायअंगरुहो। छत्तगाएपूरीए अहेसि तं नंदणो राया ॥६॥ पञ्चभिः कुलकं,

व्याख्या–हे देव त्वं किल इति सत्ये ग्रामचिन्तकभवे सम्यक्त्वं लब्ध्वा प्रियमित्रो नाम चक्रधरो जात इति चतुर्थगाथास्थितक्रियया समं सम्बन्धः, तत्र ग्रामचिन्तकभवे कथं सम्यक्त्वं लब्धम् तदाह, जम्बूद्वीपे पश्चिममहाविदेहक्षेत्रे नयसारनामा ग्रामचिन्तक आसीत्, स एकदा राज्ञ आदेशेन प्रधानकाष्ठग्रहणार्थं महाऽटव्यां जगाम तत्र सार्थात् भ्रष्टान् क्षुधातृषापीडितान् आतपेन तप्तान् आगतान् साधून् दृष्ट्वा प्रासुकान्नपानीयैः प्रत्यलाभयत्, ततः साधुभिर्योग्यतां ज्ञात्वा नयसारस्य अग्रे धर्मदेशना दत्ता तया धर्मदेशनया नयसारेण अनादौ संसारे प्रथमं सम्यक्त्वं लब्धम्, पश्चात् नयसारेण ते साधवो मार्गे प्रापिताः, साधवः स्वगच्छसंघाटके मिलिता नयसारो ऽपि स्वस्थानं प्राप्तः सम्यक्त्वं च पालितवान् इति प्रथमो भवः॥१॥ततः “रहिअ सोहम्मे” हे–देव त्वं सौधर्मे प्रथमदेवलोके

छट्ठो पुण इमो पउमागरासरोवरगाइ अपउमा गद्दभगजुया वा पउमा पुण उक्कुरुडियाए ते वि विरला न तहा रमणिज्जत्ति, फलं तु पउमागरत्थाणीयाणि धम्मक्खित्ताइं सुकुलाइं वा तेसु न पउमाइं धम्मपडिवत्तिरूवाइं साहु-सावयसघो वा जे वि धम्मं पडिवज्जिहिंति, त्ति ते वि कुसीलसंसग्गीए लुलीयपरिणामा भविस्संतित्ति, उक्कुरुडिया पच्चंतखित्ता नीयकुलाइं वा तेसिं धम्मो पयट्टिस्सइ, तेवि अट्ठाणुपत्तिदोसाओ लोएण खिंसिज्जमाणाइ साइ दोस-दुट्ठत्तेण न सकज्जं साहिस्संति त्ति ॥ ६ ॥

सत्तमो इमो । कोवि करिसगो दुव्वियड्ढो दड्ढघुणखइयाइं परोहअजुग्गयाइं वीयाइं, सम्मं वीयाइं मन्नंतो कि-णित्ता अखितेसु ऊसराईसु पयरइ, तम्मज्झे समागयं विरलं सुद्धवीजं अवणेइ सुखित्तं च परहरइ त्ति, एयस्स फलं इमं–करिसगत्थाणीया दाणधम्मरुई ते य दुव्वियड्ढा जाणगंमन्ना अप्पाउग्गाणि वि संघभत्ताइं दाणाणि पाउग्गाणि मन्नंता ताणि वि अपत्तेसु दाहिंति, इत्थ चउभंगो एगो सुद्धो अप्पाउग्गमज्झे किंचि सुद्धं देयं भवइ तं अवणेहिंति सुपत्तं, वा समागयं परिहरिस्संति, एरिसाणि दाणाणि दायगा गाहगा भविस्संति, अन्नहा वा वक्खाणं अत्तीया असाहुणो ते वि साहुबुद्धीए दुव्वियड्ढा गिण्हिस्संति, अट्ठाणेसु अविहिए य वाविस्संति, जहा दुव्वियड्ढो कोइ करिसओ अवी-याणि वीयाणि वीयाणि वि अवीयाणि मन्नंतो तहा ववेइ, तत्थ वा ठवेइ, जहा जत्थ य कीडगाइणा खज्जंति, चोप्प-दाइणा वा विगस्संति, अन्नहा वा परोहस्स अणलाणि भवंति, एयं अयाणग धम्मसड्ढिया पत्ताणि वि अविहि अव-

स्थित्वा एकपल्योपमस्थितिर्देवो जात इत्यर्थः, इति द्वितीयो भवः ॥२॥ ततः "चविउं" च्युत्वा "भविउं" भूत्वा "मरीई" मरीचिनामा श्रीमदृषभदेवस्य पौत्रो भरतस्य च पुत्रो जातः, ततः "लहिउं चइउं च चरणभरं" श्रीमदृषभदेवसमीपे चरणभरं संयमभारं लात्वा चिरं चारित्रं परिपाल्य ,ततः चारित्रावरणीयकर्मोदयात् द्वाविंशति २२ परीषहान् सोढुम् असमर्थः सन् विचारितवान् सर्वथा संयमत्यागे लज्जा मालिन्यं च भवति ततो दर्शनान्तरं करोमि इति ध्यात्वा च पुनस्तं चरणभरं त्यक्त्वा त्रिदण्डिवेषं कृत्वा श्रीऋषभदेवपरिवारस्य पार्श्वे तिष्ठति, अन्यदा प्रस्तावे श्रीभरतचक्रवर्त्तिना पृष्टं हे स्वामिन् अस्याम् अवसर्पिण्याम् अस्मिन् भरतक्षेत्रे सांप्रतम् अस्यां पर्षदि कोऽपि भावी तीर्थंकरजीवो ऽस्ति नवा, ततो भगवता प्रोक्तम्, हे भरत तव पुत्रो मरीचिनामा अस्मिन् भरतक्षेत्रे पोतनपुरे श्रेयांस एकादशतीर्थंकरवारके त्रिपृष्ठनामा प्रथमो वासुदेवो भविष्यति ॥ १ ॥ पुनर्महाविदेहक्षेत्रे मूकानगर्यां प्रियमित्रनामा चक्रवर्त्ती भविष्यति ॥ २ ॥ पुनरत्रैव भरतक्षेत्रे महावीरदेवनामा चतुर्विंशतितमस्तीर्थंकरो भावी, इति पदवीत्रयं प्राप्स्यति, इति श्रुत्वा प्रभोरनुज्ञां लात्वा मरीचिसमीपे गत्वा इदं कथितवान् भो मरीचे त्वं प्रथमो वासुदेवो भावी इति उक्त्वा ततो न वन्दे, नापि चक्रवर्त्ती भावी ततो वन्दे, नापि त्रिदण्डी दर्शनी वन्दे, किन्तु श्रीमदृषभदेवेन प्रोक्तम् अयं मरीचिश्चतुर्विंशतितमस्तीर्थंकरो भविष्यति, ततोऽहं त्वां वन्दे, एवं कथयित्वा तिस्रः प्रदक्षिणां दत्त्वा वन्दित्वा भरतः स्वस्थानं गतः" अथ मरीचिर्भरतप्रोक्तं पदवीत्रयं श्रुत्वा मदेन भुजदण्डौ आस्फाल्य अब्रवीत्, अहो अहं वासुदेवो भवि-

अट्ठमो अणंदजीवो पेढालो ८ नवमो सुनंदाजीवो पोट्टिलो ९ दसमो सयगजीवो सयकित्ती १० इगारसमो देवईजीवो मुणिसुव्वओ ११ वारसमो कण्हजीवो अममो १२ तेरसमो सचइजीवो निकसाओ १३ चउद्दसमो वलदेवजीवो निप्पुलाओ १४ पन्नरसमो सुलसाजीवो निम्ममो १५ सोलसमो रोहिणीजीवो चित्तगुत्तो १६ केई पुण भणंति, कक्किपुत्तो दत्तनामो पन्नरस तिउत्तरे विक्कमवरिसे सत्तुंजे उद्धारं कारित्ता जिणभवणमंडियं य वसुहं काउं अजियतित्थयरनामो सग्गं गंतुं चित्तगुत्तो नाम जिणवरो होहि त्ति । इत्थ य वहुसुयमयं पमाणं, सत्तरमो रेवईजीवो समाही १७ अट्ठारमो सयालिजीवो संवरो १८ एगूणवीसो दीवायणजीवो जसोहरो १९ वीसमो करणजीवो विजओ २० एगवीरो नारयजीवो मल्लो २१ वावीसमो अंवडजीवो देवो २२ तेवीसमो अमरजीवो अणंतवीरिओ २३ चउवीसमो सायंबुद्धजीवो भद्दंकरो २४ ॥ अंतराले पच्छाणुपुव्वीए जहा वट्टमाणजिणाणं भावि चक्कवट्टिणो दुवालस होहिंति ॥ तंजहा—दीहदंतो १ गूढदंतो २ सुद्धदंतो ३ सिरिचंदो ४ सिरिभूई ५ सिरिसोमो ६ पउमो ७ नायगो ८ महापउमो ९ विमलो १० अमलवाहणो ११ अरिट्ठो अ १२ नव भाविवासुदेवा तंजहा—नंदी १ नंदिमित्तो २ सुंदरवाहू ३ महावाहू ४ अइवलो ५ महावलो ६ वलो ७ दुविट्ठू ८ तिविट्ठू य ९ नवभावि पडिवासुदेवा तंजहा—तिलहो १ लोहजंघो २ वज्जजंघो ३ केसरी ४ वली ५ पहराओ ६ अपराजिओ ७ भीमो ८ सुग्गीवो ९ नव भाविवलदेवा ॥ तंजहा—जयंतो १ अजिओ २ धम्मो ३ सुप्पभो ४ सुदंसणो ५ आणंदो ६ नंदणो ७ पउमो ८

ष्यामि, अहो अहं चक्रवर्त्ती भविष्यामि, अहो अहं चतुर्विंशतितीर्थङ्करो भविष्यामि, पुनरपि मम वंश इक्ष्वाकुः पितामहो मम श्रीऋषभदेवतीर्थंकरः पिता तु श्रीभरतचक्रवर्त्ती ततो मत्समानो न कोऽपि भाग्यवान् संसारेऽस्ति इत्येवं वदन् वारत्रयं त्रिदण्डेन पादाभ्यां च भूमिम् आस्फोटयन् मदेन नीचैर्गोत्रकर्म बवन्ध "पुनः किं विशिष्टो मरीचिः" "उस्सुत्तलेसदेसण कयसागरकोडिकोडिभवभमणो" उत्सूत्रस्य कपिलाग्रे यादृक् वचनं भाषितं तस्य आवश्यकसूत्रस्य श्रीतिलकाचार्यकृताया आवश्यकलघुवृत्तेश्चाभिप्रायेण दुर्भाषितस्य लेशःदेशस्तेन कृतं सागरकोटाकोटिं यावद् भवभ्रमणं संसारपर्यटनं येन सः, कथं मरीचिना उत्सूत्रं भाषितं तत्सम्बन्धमाह । एकदा मरीचिः कर्मवशात् व्याधिना पीडितस्ततः चिन्तयति स्म यद्यहम् अमुना व्याधिना रहितो भविष्यामि तदा कमपि शिष्यं वैयावृत्तिकारकं करिष्यामि एकाकी चाहं दुःखी भवामि, ततः समाधिर्जातः, अन्यदा एको राजपुत्रः कपिलनामा मिलितः, मरीचिना साधुधर्मं श्रावितः, कपिलः प्राह भो मरीचे यदि साधुधर्म्म ईदृक् भव्यस्तदा त्वया कथं न क्रियते, मरीचिराह, अहं पापी, ततः कपिलः प्राह तर्हि तव दर्शने धर्मो नास्त्येव, तदा मरीचिना विचारितम् एकाकिनो मम यदि द्वितीयोऽयं सहायी स्यात् तदा वरं, ततो मरीचिना प्रोक्तं हे कपिल अर्हन्मते संपूर्णधर्मोऽस्ति परं मम मतेऽपि किंचिद् धर्म्मोऽस्ति, इति उत्सूत्रं भाषितं ततो मरीचिश्चतुरशीतिपूर्वलक्षाणि आयुः पालयति स इति तृतीयो भवः ॥ ३ ॥ अत्र "तह" इति कोऽर्थः तथाशब्दोऽत्र अनुक्तावान्तरभवसूचकः "अत्र" दुरियरयसमीरस्तोत्रमध्ये

चतुःत्रिंशत्पूर्वलक्षाणि आयूंषि पालयित्वा मृतः, इति पञ्चदशो भवः ॥ १५ ॥ ततः पञ्चमे ब्रह्मदेवलोके मध्यमायुर्देवो जात इति षोडशो भवः ॥ १६ ॥ ततश्च्युत्वा बहुभवं भ्रान्त्वा राजगृहनगरे विश्वनन्दिनामा राजा तस्य पुत्रो विशाखनन्दी लघुभ्राता विशाखभूतिर्युवराजा तस्य प्रिया धारणी तयोः पुत्रो विश्वभूतिनामा मरीचिजीवो जातः स क्रमप्राप्तयौवनः सन् एकदा पुष्पकरण्डके वने स्वकीयाभिरन्तःपुरीभिः सार्द्धं साक्षात् कन्दर्प इव क्रीडते स्म" अन्यदा विशाखनन्द्यपि राजपुत्रः क्रीडार्थं तस्मिन् वने गतः "तस्मिन्नवसरे वनमध्ये क्रीडन्तं विश्वभूतिं श्रुत्वा विलक्षीभूय वनात् बहिरेव स्थित्वा स्वकीयपित्रे विश्वनन्दिराजाय स्वरूपं ज्ञापयामास, ततः स्वकीयपुत्रक्रीडनेच्छापूरणाय सभामध्ये मायया एवम् अब्रवीत्, भो सुभटाः पुरुषसिंहो राजा सदैव अस्मद् आज्ञावशवर्त्ती अपि सांप्रतम् आज्ञां न मन्यते ऽतो वयं तं जेतुं यामः इत्युक्त्वा प्रायाणभेरीम् अवादयत् ततो विश्वभूतिर्मरीचिजीवः एतद्वार्त्तां श्रुत्वा क्रीडावनात् शान्तः पुरो बहिर्निसृत्य राज्ञः समीपे आगत्य एवम् उक्तवान् "मयि" सति युष्माकं गमनं न युक्तम् इत्युक्त्वा राजानं गच्छन्तं निवार्य स्वयं तत्र गत्वा पुरुषसिंहम् आज्ञावशवर्त्तिनम् एव ज्ञात्वा तद्दत्तं प्राभृतं राज्ञोऽग्रे मुक्तवान् ततः पुनरपि विश्वभूतिः स्वान्तःपुरीं लात्वा तस्मिन् वने क्रीडार्थं गतः' 'ततो द्वारस्थपुरुषैः प्रोक्तं मध्येऽस्माकं स्वामी विशाखनन्दी क्रीडति, इति तद् वचनं श्रुत्वा विश्वभूतिरचिन्तयत् अहो मायया छलं कृत्वा अहं राज्ञा वनात् निष्कासितः" इति क्रोधं कृत्वा मुष्ट्या कपित्थवृक्षं प्राहरत्, पतिता कपित्थफलश्रेणी तां द्वारस्थपुरु-

सम्बन्धलेशश्च अयं ततश्च्युत्वा पोतनपुरे नगरे प्रजापतिनामा राजा मृगावती नाम्नी राज्ञी तयोः पुत्रः सप्तस्वप्नसूचितत्रिपृष्ठनामा प्रथमो वासुदेवो जातः "अथ एकदा शंखपुरासन्नस्तुंगावरः पर्वतो वर्त्तते तस्य गुहायां विशाखनन्दिजीवो महासिंहोऽस्ति स आसन्नशालिरक्षकान् पुरुषान् हन्ति, महान् उपद्रवो जातस्ततस्तन्मारणाय चटन्तं निजपितरं निवार्य सर्वसैन्यं सज्जीकृत्य गतस्तत्र वासुदेवो" वाद्यनिर्घोषं श्रुत्वा जागृतया मात्रा सिंह्या जागरितो निजपुत्रसिंहः "अत्र कविवचनचातुरी मात्रा निजपुत्रं प्रति भणितं"

रेसीह ममगव्वकरि चडिआयओ सुरतांण । कइसम्मुखकरि अप्पणउ कइअवगाहेराण ॥ १ ॥

ततः पुच्छाच्छोटनं कृत्वा सिंहेन मातुः प्रोक्तं,

रे सिंहा मम शंकधरि वाजणदेहि नीसाण। जउमुखदीठइ डगभरइ तउ जणणी अप्रमाणः ॥२॥

इत्युक्त्वा फालां भृत्वा वासुदेवाग्रे आगतो वासुदेवेन चिन्तितम् अयं एकाकी अहं तु सैन्ययुक्तस्ततो न न्याययुद्धं तत एकाकी जातः, पुनरयम् आयुधरहितोऽहं तु सायुधस्ततः शस्त्राणि दूरे मुमोच, पुनरयं निरावरणोऽहं तु सन्नाहादियुक्तस्ततः सन्नाहादि मुक्त्वा स्वयम् अपि निरावरणो जातः, ततो "हक्कितं सिंहं फालां भृत्वा सन्मुखम् आगच्छन्तम् अतुलबलेन वासुदेवेन निदानवशात् हेलया एव हस्ताभ्याम् उष्टपुष्टौ गृहीत्वा खण्डद्वयं कृत्वा हतवान् सिंहो म्रियमाणः प्राणान् न त्यजति यतोऽयं सिंहो मनुष्येण मारितः, ततस्त्रिपृष्ठवासुदेवस्य यः सारथी गौतमस्वामिजीव-

स्तेन सिंहं प्रत्युक्तं, रे सिंह यथा त्वं पशुपतिः सिंहस्तथा अयं नरपतिः सिंहो न सामान्यपुरुषस्ततो मा अधृतिं कुरु, इति समाश्वासितः सिंहो मृत्वा चतुर्थे नरके गतः ॥ अथ त्रिपृष्ठवासुदेवस्त्रिखण्डराज्यश्रियं भुञ्जानः "श्रीश्रेयांसनाम ११ तीर्थंकरपार्श्वे पुनः सम्यक्त्वं प्राप" अन्यदा नाटके पतति सति वासुदेवेन शय्यापालकस्य प्रोक्तं, भो मयि निद्रागते सति नाटकं पतत् सत् रक्षणीयं, सुप्तो वासुदेवो, न रक्षितं तेन नाटकं, प्रबुद्धो वासुदेवः प्राह, भो किं न रक्षितं, तेन विचारितं, राज्ञो ऽग्रे मृषा न वक्तव्यम् ॥ १ ॥ स्त्रिया अग्रे गुह्यं न वाच्यम् ॥ २ ॥ मार्गे एकाकिना न गन्तव्यम् ॥ ३ ॥ पञ्चानां वचनं न लोपनीयम् ॥ ४ ॥ इति महापुरुषशिक्षाः "ततः सत्यं वच्मि हे स्वामिन् मम गीतगानतानमानादिकं कर्णयोः सुखदं जातं ततो राजा सत्ये कथितेऽपि सन्नीतिम् उल्लङ्घ्य क्रुद्धोऽहो येन मम आज्ञाभङ्गीकृतः तेन अशस्त्रवधः कृतो यदुक्तम्

"आज्ञाभङ्गो नरेन्द्राणां गुरूणां मानमर्दनम् । पृथक् शय्या च नारीणाम् अशास्त्रवधम् उच्यते"

इति शय्यापालकस्य कर्णयोस्तप्तं त्रपुनामितं शय्यापालकश्च क्रन्दं कुर्वन् ममार, त्रिपृष्टवासुदेव इत्यादिकठोरकर्माणि कृत्वा चतुरशीतिवर्षलक्षाणि आयुः पालयति स्म, इति एकोनविंशतितमो भवः ॥ १९ ॥ ततो मृत्वा सप्तमे नरके जातः ॥ इति विंशतितमो भवः ॥ २० ॥ ततो निःसृत्य सिंहो जातः, इति एकविंशतितमो भवः ॥ २१ ॥ ततो मृत्वा चतुर्थनरकं गत इति द्वाविंशतितमो भवः ॥ २२ ॥

संसरिय भवे जाओ अवरविदेहम्मि मूअ नयरीए। धारणिधणंजयसुओ पिअमित्तो नामचक्कहरो ॥ ४ ॥

व्याख्या—संसृत्य नरकान् निःसृत्य संसारं भ्रान्त्वा त्वं चक्रधारिजीव इति सम्बन्धः, अत्र शिष्यः प्राह "ननु कस्मिन् भवे भगवता चक्रवर्त्तिभोग्यकर्मोपार्जितम्" गुरुः प्राह, यद्यपि अस्मिन् ग्रन्थे हेतुः प्रोक्तो नास्ति, परं चतुःषष्टित्रयोदशशते, सम्वत्सरे १३६४ श्रीदेवभद्रकृते श्रीवीरचरित्रे एवम् उक्तमस्ति "तथाहि नयसारजीवः संसारेभ्रमन् एकदा रथपुरनगरे प्रियमित्रो राजा, विमला राज्ञी तयोः पुत्रो जातः, तस्य नामद्वयं प्रियमित्रसुतः ।१। विमलश्रीश्च स च वर्द्धमानः सन् सकलकलाकुशलः यौवनं प्राप, ततः पित्रा द्वाविंशत्कन्याः परिणायितः, स एकदा वने क्रीडन् पाशवद्धं मृगं मोचितवान् तदनुकम्पया च मनुष्यायुर्निवद्धवान्, पित्रा राज्यं दत्तं स राजा एकदा ज्ञानिनो गुरोः पार्श्वे धर्मं श्रुत्वा दीक्षां जग्राह, ततोऽत्युग्रतपांसि तप्त्वा चक्रवर्त्तिनाम् कर्मोपार्जितवान् प्रान्ते मासिकी संलेखनां कृत्वा चक्रवर्त्ती जातः "ननु"

सुरनेरइएहिं चिअ हवंति हरि, अरिह २ चक्कि ३ बलदेवो इत्युक्तत्वात्

कथं मनुष्यो मृत्वा चक्रवर्त्ती जातः, उच्यते यथा अस्मिन् क्षेत्रे दश आश्चर्याणि जातानि, तथा तस्मिन् नपि क्षेत्रे इदं आश्चर्यमध्ये गणितम् अस्ति, पुनः तत्र नागकुमारतस्तीर्थंकरो जातोऽस्ति, तीर्थंकरस्तु देवगतिम् आश्रित्य वैमानिकदेवेभ्य एव आगच्छति, पुनर्विस्तारार्थिना तद्वीरचरित्रं द्रष्टव्यं ततस्त्वं जातो अपरविदेहे पश्चिममहाविदेहे क्षेत्रे

मूकानगर्यां धारणी नाम्नी पट्टराज्ञी धनञ्जयो नाम राजा तयोः सुतःपुत्रः प्रियमित्रनामा चक्रधरश्चक्रवर्त्ती किं विशिष्टः "तुडिअंगाऊ" तुडिताङ्गम् आयुर्यस्य स तुडिताङ्गायुः चतुरशीतिपूर्वलक्षायुः इत्यर्थः "तुडिताङ्गे वर्षमानं यथा एकोनषष्टिलक्षकोटीकोटयः सप्तविंशतिसहस्रकोटीकोटयः चत्वारिंशत् कोटीकोटयश्च वर्षाणां एतद् वर्षप्रमाणमायुः "तथा "पालिय पवज्जं वासकोडिं" प्रव्रजां दीक्षां च वर्षकोटिं यावत् पालयित्वा एतावता चक्रवर्त्तिभवे भगवता कोटिवर्षाणि दीक्षा पालिता चतुरशीतिपूर्वलक्षाणि सर्वायुः पालितम्" इति त्रयोविंशतितमो भवः ॥२३॥ ततः "त्वं"

"उववन्नो महसुक्के परमाऊ सव्वट्ठे वरविमाणम्मि"

उत्पन्नो महाशुक्रे सप्तमे देवलोके सर्वार्थनाम्नि प्रधानविमाने किं विशिष्टस्त्वं "परमाऊ" परमं प्रकृष्टम् उत्कृष्टम् आयुर्यस्य स सप्तदशसागरोपमायुरित्यर्थः" इति चतुर्विंशतितमो भवः ॥ २४ ॥ "तो जंबूद्दीवभरहे" ततस्त्वं जम्बूद्वीपे भरतक्षेत्रे" भद्दाजियसत्तु रायअंगरुहो" भद्राराज्ञी जितशत्रु नामा राजा तयोरङ्गरुहः पुत्रो जातः कस्यां नगर्यां "छत्तगाएपुरीए" छत्राग्रायां पुर्यां "अहेसि तं नंदणो राया" आसीत् त्वं नन्दणो नाम राजा इति गाथापञ्चकार्थः तस्मिन् नन्दनभवे हे भगवन् त्वया किं कृतं

तत्र गाथायुग्मं प्राह

चउवीस वासलक्खे वसिय गिहे सुगुरुपोट्टिलसमीवे। निक्खमिय वासलक्खं खविय सया मासक्खमणेहिं
असयं सेविय वीसं ठाणे अज्जणिय तित्थयरनामं। वीसयराओ जाओ पाणय पुप्फुत्तरे देवो ॥८॥ युग्मम्,

व्याख्या—'चउवीसवासलक्खे वसिय गिहे' चतुर्विंशतिवर्पलक्षान् 'वसिय' इति उपित्वा 'गिहे' इति गृहस्थवासे ततः 'सुगुरुपोट्टिलसमीवे निक्खमिय' सुगुरोः प्रधानगुरोः पोट्टिलनामाऽऽचार्यस्य समीपे 'निक्खमिय' इति निष्क्रम्य दीक्षां लात्वा 'वासलक्खं' वर्पलक्षं यावत् 'सया' निरन्तरं मासखमणेहिं मासक्षमणैः 'खविय' इति क्षपयित्वा अति-वाह्य कोऽर्थो दीक्षां गृहीत्वा वर्पलक्षं यावत् सदा मासक्षपणानि कृतवान्, तत्र वर्पलक्षे कति मासक्षमणानि कति च पारणानि भवन्ति तदाह एकादशलक्षाः (११०००००) एकपष्टिसहस्राः (६१०००) द्वे शते नवतिश्च उपरि च दशदिवसा एतावन्ति मासक्षपणानि एतावन्त्येव पारणानि. प्रान्ते मासक्षपणे चत्वारिंशद्दिनानि संभाव्यन्ते कथमेतत् तत्र तत्करणविधिमाह वर्पस्य दिनानि पष्ट्यधिकानि त्रीणि शतानि भवन्ति, तानि लक्षेण गुण्यन्ते जातानि तिस्रः कोट्यः उपरि पष्टिलक्षाणि (३६००००००) दिनानां, ततो मासक्षपणदिनानि त्रिशतानि ॥३००॥ पारणकदिनं च एकम् इति भवति एकत्रिंशता भागे दत्ते पूर्वोक्तं मानमायाति पुनः। नन्दनभवे किं कृतमित्याह 'असयं सेविय वीसं ठाणे' असकृत् वारं वारं सेवित्वा कानि विंशति स्थानानि अरहंत १ सिद्ध २ पवयण ३ इत्यादि गाथात्रयमध्यवर्तीनि श्रीआवश्यकसूत्रनिर्युक्तौ श्रीभद्रबाहुस्वामिकृतायां यानि प्रोक्तानि, पुनः किं कृत्वा 'अज्ज-

णिअ तित्थयरनामं' अर्जयित्वा उपार्जयित्वा किं तीर्थंकरनामकर्म्म एतावता नन्दनभवे विंशति स्थानकतप आ-
सेव्य तीर्थंकरनामकर्म बद्धवान्, प्रान्ते च मासिकीं संलेखनां श्रीआवश्यकलघुवृत्तिप्रोक्तां कृत्वा पञ्चविंशतिवर्ष-
लक्षाणि सर्वायुः पालितवान्, इति पञ्चविंशतितमो भवः ॥ २५ ॥ ततः "वीसयराओ जाओ पाणय पुप्फुत्तरे देवो"
हे स्वामिन् ततस्त्वं प्राणते दशमे देवलोके पुष्फोत्तरनामविमाने देवो जातः किं विशिष्टस्त्वं 'वीसयराओ' विं-
शति अतराणि सागरोपमानि आयुर्यस्य स एवंविधो जातः इति षड्विंशतितमो भवः ॥ २६ ॥ अथ देवलोके
स्थितानां भावितीर्थंकराणाम् अन्यदेवेभ्यो विशेषस्थितिमाहात्म्यमाह—

छम्मासवसेसाऊ पुन्नखए मोहमिंति इयरसुरा। आसन्नपुन्नपुंजा तित्थयरसुराओ दिप्पंति ॥ ९ ॥

व्याख्या—इतरे, अन्ये सुरा देवाः षण्मासावशेषायुषः षण्मासे आयुरवशेषे सति पुण्यक्षये सति देवभवभोग्य-
कर्म्मणो ऽल्पत्वे सति 'मोहं' अन्यथाभावम् "इंति" प्राप्नुवन्ति, कथमित्याह—

माल्यम्लानिःकल्पवृक्षप्रकम्पः, श्रीह्रीनाशो वाससां चोपरागः ॥
दैन्यं तन्द्रा कामरागाङ्गभङ्गो, दृष्टेर्भ्रंशो वेपथुश्चाऽऽरतिश्च ॥१॥

इत्यादि तीर्थंकरसुरास्तु दीप्यन्ते अधिकं विराजन्ते यतः किं विशिष्टा 'आसन्नपुन्नपुंजा' आसन्नस्ततश्च्युतानां प्रा-
सव्यं पुण्यपुञ्जस्तीर्थंकरनामकर्मोदयरूपो येषां ते एवं श्रीमहावीरजीवदेवोऽपि एवं विधो दीप्यते स्म इत्यर्थः ॥ अथ

तीर्थंकरभवे गर्भावतारं सविस्तारं प्ररूपयन्ति—

माहणकुंडग्गामे अवयरिओ सियआसाढ छट्ठीए । विप्पोसहदत्तगिहे देवाणंदाइ उयरम्मि ॥ १० ॥

व्याख्या—हे देव त्वं ततः पुष्फोत्तरविमानाच्चुतो ब्राह्मणकुण्डग्रामे विप्रस्य ऋषभदत्तस्य गृहे देवानन्दायास्तस्य भार्यायाः उदरे आषाढशुक्ल षष्ठ्यामवतीर्णः कस्मात् मरीचिभवे कुलमदकरणेन यत् नीचैर्गोत्रकर्म उपार्जितं, तस्य उदयात् तस्या उदरे यदा भगवान् अवतीर्णस्तदा उत्तराफाल्गुन्यां चन्द्रोऽभूत्, देवानन्दा च तस्यां रात्रौ चतुर्दशस्वप्नान् "गयवसहेत्यादि" चतुर्दशस्वप्नप्रमुखान् ददर्श, प्रातः सा देवानन्दा स्वभर्त्रे कथयति स्म ऋषभदत्तेनापि प्रोक्तं तव उत्तमपुत्रो भविष्यति, इति गाथाभावार्थः ॥ १० ॥

अथ गर्भगते भगवति यज्जातं महाश्चर्यं तत् कथयन्ति—

अह वासीइ दिणंते चउदससुमणेहि इंतजंतेहिं । हत्थुत्तरकयकल्लाणपणग अच्छरियचरिय तओ ॥११॥

जणनायनायखत्तिय पसिद्धसिद्धत्थपत्थिवपियाए । चेडगनिवभगिणीए तिसलादेवीइ कुच्छीए ॥१२॥

सक्कभणिएण हरिणेगमेसिणा गब्भविणिमयं काउं। आसोयकसिणतेरसि निसाइ तं नाह साहरिओ १३

त्रिभिर्विशेषकम् व्याख्या—अह इति अथ गर्भावतारात् द्व्यशीति ८२ दिनान्ते चतुर्दशस्वप्नैर्हेतुभूतैः किं कुर्वद्भिः- 'इंत जंतेहिं' त्रिशलाऽपेक्षया आगच्छद्भिर्मुखे प्रविशद्भिः, अथ देवानन्दापेक्षया गच्छद्भिर्मुखान्निष्क्रामद्भिः "हे हत्थु-

त्तरकयकल्लाणपणग” हस्तोत्तरो यस्याः सा हस्तोत्तरा अश्विनीतो गणनया उत्तरदिशि वर्त्तमानत्वाद् वा उत्तरफाल्गुनी तस्यां कृतं कल्याणकं कृतकल्याणकं पञ्चकं येन स तथा तत्संबोधनं क्रियते हे हस्तोत्तराकृतकल्याणकपञ्चक पुनः “हे अच्छरिअ चरिय” आश्चर्यभूतम् अग्रे वक्ष्यमाणं गर्भापहारादिरूपं चरितं यस्य तस्य संबोधनं क्रियते हे आश्चर्यचरित ततस्तस्माद् देवानन्दाया उदरात् ॥ ११ ॥ हे नाथ! त्वं त्रिशलादेव्याः कुक्षौ हरणेगमेषिणा इन्द्रस्य पदात्यनीकाधिपतिदेवविशेषेण ‘साहरिओ’ संहृतः प्रवेशितः किं विशिष्टायास्त्रिशला देव्याः “जणनाय नायखत्तियपसिद्धसिद्धत्थ पत्थिवपियाए” जने लोके ज्ञाता विख्याता जनज्ञातास्ते च ते ज्ञाता ज्ञातवंशोद्भवाः क्षत्रियाः तेषु प्रसिद्धो यः सिद्धार्थपार्थिवः तस्य प्रिया तस्याः, पुनः किं विशिष्टायास्त्रिशलादेव्याः “चेडगनिवभगिणीए” चेटकनामनृपस्य भगिन्याः ॥ १२ ॥ किं विशिष्टेन हरिणेगमेषिणा “सक्कभणिएण” शक्रभणितेन इन्द्रादिष्टेन किं कृत्वा “गब्भविणिमयं काउं” गर्भपरावर्तं कृत्वा त्रिशलाया गर्भस्थां कन्यां देवानन्दाकुक्षौ विक्षिप्त्वा इत्यर्थः, कस्यां वेलायां “आसोअकसिणतेरसिनिसाइ” आश्विनमासकृष्णत्रयोदश्यां रात्रौ इति गाथात्रयार्थः ॥ १३ ॥ अत्रावसरे भगवति गर्भस्थे सति सप्तमासेषु गतेषु भगवता चिन्तितं मयि चलनादि कुर्वति मा मातुर्दुःखं भावि ततः संलीनता कृता तदा मात्रादिना महान् दुःखविलापः कृतः, पुनर्भगवता अवधिज्ञानेन तत् स्वरूपं विज्ञाय अङ्गादिस्फुरणं कृतं तदा महान् आनन्दमहोत्सवो जातः, तस्मिन् प्रस्तावे भगवता अभिग्रहो गृहितो यथा अहं मातृपित्रोर्जीवतोर्न

श्रमणो भविष्यामीति, इत्यादि संबन्ध आवश्यकाद्यनुसारेण वाच्यः अथ भगवतो जन्मकल्याणकं कथ्यते—

खत्तियकुंडग्गामे जाओ चित्तसियतेरसिनिसद्धे । कासवगुत्ते कणगाभो कन्नरासीअ सीहंको ॥ १४ ॥

व्याख्या—हे देव त्वं जातो गर्भान्निष्क्रान्तो जनित इत्यर्थः कस्मिन् ग्रामे क्षत्रियकुण्डग्रामे कस्मिन् समये चैत्रशुक्लत्रयोदशीनिशाया अर्धे अर्द्धरात्रिसमये कस्यां राशौ कन्याराशौ कस्मिन् गोत्रे काश्यपगोत्रे किं विशिष्टो भगवान् कनकाभः स्वर्णवर्णः पुनः किं विशिष्टः सिंहाङ्कः सिंहलाञ्छनः ॥ १४ ॥ अथ भगवतो नामकरणं दर्शयन्ति—

जणचिंतामणि तुमए अवइन्ने रयणजणधणकणेहिं । वड्ढित्था नायकुलं ति वद्धमाणोत्ति तं सि फुडं १५

व्याख्या—हे जिन ? त्वयि अवतीर्णे सति ज्ञातकुलं रत्नजनधनधान्यैः अवर्धिष्ट वर्द्धितं किं विशिष्टे त्वयि जनचिन्तामणौ जनेषु लोकेषु चिन्तामणिरिव चिन्तामणिर्मनोवाञ्छितपूरणात् तस्मिन् इति हेतोर्मातृपितृभिर्वर्द्धमान इति दत्तनामा त्वमसि स्फुटं प्रकटम् इति गाथार्थः ॥ १६ ॥ अथ भगवतो देवैः कृतं द्वितीयं नाम प्ररूपयन्ति—

तं जम्मसज्जणखणम्मि सक्क कुवियप्प संकु मुक्खणिउं । जेण महंतम वगिरिमीरित्थ तओ महावीरो १६

व्याख्या—हे जिन येन कारणेन महान्तम् अवगिरिं मेरुपर्वतं "ईरित्थ" ईरयामासिथ कम्पयामासिथ तत्कारणात् देवैः कृतसार्थकं नाम महावीर इति किं कर्तुं "सक कुविअप्पसंकुं उक्खणिउं" शक्रस्य इन्द्रस्य कुविकल्पः कथं लघुशरीरो भगवान् सुरकलशस्नात्रपानीयानि सहिष्यति इत्येवं रूपः स एव शङ्कुः कीलस्तं उत्खनितुं कस्मिन् प्रस्तावे

"जम्ममज्झन खणम्मि" जन्ममहोत्सवप्रस्तावे इति गाथार्थः ॥ १६ ॥ अत्रान्तरे अष्टवर्षीयस्य भगवत आमलकी-क्रीडा १ साधिकाष्टवर्षीयस्य लेखकशालानयनम् इन्द्रव्याकरणं २ यौवने समरराजसुतायाः यशोदायाः पाणिग्रहणं ३ चेत्यादि संबन्धःप्रसिद्धत्वान्नात्र कथितं, परं स्वयं वाच्यम् अथ भगवतो गृहावस्थाने कारणमाह—

पियमरणे पि तं जिट्ठभाउवयणेण ठासी वासदुगं । गिहवासे च्चिय निरवज्ज वित्तिणा निच्छियमुणिव्व

व्याख्या—हे जिन त्वं जन्मतोऽष्टाविंशे च वर्षे पित्रोर्मातापित्रोर्मरणेऽपि जीवतोर्मातापित्रोर्नाहं दीक्षां ग्रहीष्यामि इत्यभिग्रहपूरणेऽपि वर्षद्वयं गृहवासे एव अस्थाः किंचित् निरवद्य वृत्त्या निरारम्भप्रवृत्त्या निश्चितमुनिवत् महामुनिवत् केन "जिट्ठभाउवयणेण" भगवतो ज्येष्ठो भ्राता नन्दिवर्द्धननामा राजा तस्य वचनेन आग्रहेण ॥ १७ ॥ अथ-भगवतो दीक्षाकल्याणकं कथयन्ति—

सत्तकरदेह गेहंमि अत्थिउं तीससंवच्छरे कुमरो । लोगंतियतोरविओ संवच्छरमिच्छियं दाउं ॥ १८ ॥
सुरनरवइ कय बहुविह जलह्वणो सुरविलेवणविलित्तो । रुइरालंकारधरो चउदेवनिकायसमणुगओ १९
चंदप्पहासिबियाए मग्गसिरे कसिणदसम्मि अवरह्णे । पढमे वए पव्वइओ छठ्ठेणं नायसंडवणे ॥२०॥

तिसृभिः कुलकम् व्याख्या—हे जिन ? त्वं प्रथमे वयसि प्रधाने यौवने वयसि "पव्वइओ" प्रव्रजित एकाकी सन् गृहस्थधर्म्मान्निर्गतो दीक्षां जग्राह इत्यर्थः, "हे सत्तकरदेह" हे सप्तहस्तप्रमाणशरीर किं कृत्वा "तीससंवच्छरे गेहंमि

अत्थिउं" त्रिंशद्वर्षाणि गृहे स्थित्वा किं विशिष्टस्त्वं कुमारोऽनादृतराज्यत्वात् कुमारः सन् पुनः किं विशिष्टस्त्वं "लोगंतिय तोरविओ" लोगान्तिकैः पञ्चमदेवलोके कृष्णराज्यन्तर्गतविमानवासिभिः सारस्वतादिभिर्देवैः "तोरविओ" प्रेरितो दीक्षार्थं प्रोत्साहितः पुनः किं कृत्वा "संवच्छरमिच्छियं दाउं" त्रिंशत्तमे वर्षे वर्षं यावत् ईप्सितं दानं दत्त्वा तत्र प्रतिदिनं दानमानं यथा एका हिरण्यस्य कोटी अष्टौ च लक्षाः वर्षदानमानं यथा त्रीणि कोटीशतानि अष्टाशीतिकोट्यः अशीतिश्च लक्षाः एतच्च नियतं दानम् अनियतं तु धनकनकसुवर्णरत्नमणिगजाश्वादि यद् येन वाञ्छितं तत् तस्मै दत्तं इदं दानम् आवश्यकाभिप्रायेण प्रातराशं प्रातर्भोजनकालं यावत् ज्ञातायां तु "जावमागहओपायरासो त्ति" वचनात् मगधदेशसम्बन्धिनं प्रातराशं प्राभातिकं भोजनकालं यावत्प्रहरद्वयादिकमित्यर्थः, तथा ज्ञातायां पूर्वं संवत्सरदानं पश्चाल्लोकान्तिकदेवप्रतिबोधनम्, अन्यत्र तु पूर्वं लोकान्तिकदेवप्रतिबोधः पश्चात्संवत्सरदानं, विस्तरचर्चा तु श्रीहारिभद्रतोऽवसेया, किं विशिष्टस्त्वं "सुरनरवइकयबहुविह जलह्वणो" सुरपतिभिरिन्द्रैर्नरपतिभिश्च राजभिः कृतं बहुविधं बहुप्रकारं तीर्थजलैर्गङ्गादिपानीयैः स्नपनं स्नानं यस्य सः, पुनः किं विशिष्टस्त्वं "सुरविलेवणविलित्तो" सुरविलेपनेन दिव्यचन्दनादिना विलिप्तश्चर्चितगात्रः पुनः किं विशिष्टस्त्वं "रुइरालंकारधरो" रुचिरान् मनोहरान् अलंकारान् मुकुटकुण्डलहारादीन् धरतीति रुचिरालङ्कारधरः, पुनः किं विशिष्टस्त्वं "चउदेवनिकायसमणुगओ" चतुर्विधानां भवनपतिव्यन्तरज्योतिष्कवैमानिकानां देवानां निकायैः समूहैः समनुगतः परिवृतः पुनः कीदृशस्त्वं

कूर्म्मारग्रामस्य समीपे रात्रौ कायोत्सर्गे स्थितः तत्र एको गोपो दिवसे वाहान् वाहयित्वा सन्ध्यायाम् एतत्सीम्नि एते चरन्तीति कृत्वा गोदोहार्थं ग्रामे गतः प्रत्यागतश्च तान् अपश्यन् स्वामिनमाह भोः क्व ते गताः, स्वामी मोनित्वान्न वक्ति, ततो गोपो रात्रौ गवेषयन्नपि तान् अप्राप्नुवत् प्रातर्भ्रान्त्वा तत्रैवागतवान् दृष्ट्वा वक्ति, रे पाखण्डिन्? मया ज्ञातं यत् एतान् वृषभान् गृहीत्वा अहं यास्यामीति प्रच्छन्न तया स्थापिताः ततो रुपाक्रान्तो दामनं गृहीत्वा यावद् भगवतस्ताडनार्थम् उद्यतस्तावत् तं गोपम् इन्द्रः स्तम्भयामास वभाषे च रे सिद्धार्थपुत्रम् अत्र प्रव्रजितं न जानासीति दूरीकृत इति ॥ २१ ॥ "तमणिच्छियत्ति" तत् इन्द्रवचनम् अनीप्सित्वा अमानित्वा यतस्तीर्थंकराः परसाहाय्यं न गृह्णन्ति इति ते तव निश्चितमतेर्विहारं कुर्वतः कोल्लाक ग्रामे वलनाम्नो वाह्मणस्य आवश्यकादौ तु वहुलब्राह्मणस्य भवने गृहे दीक्षादिनात् द्वितीयदिवसे प्रथमं पारणकं पायसेन परमान्नेन मधुघृतसंयुक्तेन तव आसीत् तच्च पारणं भगवता सपात्रधर्मज्ञापनार्थं काशपात्रे एव कृतं, ततः परं यावज्जीवं पाणिपात्रो भगवान् वभूव इति गाथाद्वयार्थः अथ अनुकूलान् प्रतिकूलांश्च उपसर्गान् भगवतः कथयन्ति—

सुरकयविलेवणाइ वि साहियं चउमासिमासि ते दुहयं। भमराइकयत्थणतरुणपत्थाणत्थी जणत्थणओ

व्याख्या—ह स्वामिन्? दीक्षा प्रस्तावे सुरैर्देवैः कृतं विलेपनाद्यपि ते तव साधिकं शेषकालसम्वन्धिनीं चतुर्म्मासीं दुःखदायकमासीत् यद् विलेपनादिकं सुखकारकमेव भवति तदपि दुःखदायकं जातं तत्र हेतुत्रयमाह "भमराइकयत्थण"

इत्यादि विलेपनसौरभ्येन ये आकृष्टा आगता भ्रमरास्तैः कदर्थनं कृतं १ पुनर्ग्राम्यतरुणैर्विलेपनस्य प्रार्थना कृता २ पुनस्तरुणस्त्रीजनेन अभ्यर्थना कृता यदुत त्वम् अस्माकं पतिर्भवेति ३ गाथार्थः अथ साधिकमाससहिताद् वर्षादूर्द्ध्वं दक्षिणचावालस्य आसन्ना सुवर्णकूला नाम्नी नदी वर्तते तस्यास्तटे तरुकण्टके तदेव देवदूष्यवस्त्रार्द्धं विलिङ्ग्य पतितं भगवान् तदा सिंहावलोकनेन तद्वस्त्रम् अद्राक्षीत्, तस्य अवलोकने हेतुत्रयमाह भगवतो ममता जाता इत्येके १ स्थण्डिले प्रासुकस्थाने पतितम् अस्थण्डिले वा इत्यन्ये २ सहसाकारेण इत्यन्ये ३ ततः कण्टके लग्नं वस्त्रं दृष्ट्वा भगवता विचारितं मम सन्तानस्य कषायबाहुल्यात् कण्टकत्वं भविष्यति निर्ममतया च तद्वस्त्रं भगवान् न पुनः जग्राह, ततः परं भगवान् अचेलको वस्त्ररहितो बभूव कण्टकलग्नं च तद्वस्त्रं तेनैव सोमद्विजेन लज्जया पुनर्याचितुमशक्नुवता भगवतो वर्षं यावत् पृष्ठौ भ्रमता गृहीतम् इति संप्रदायः ॥ अथ प्रथमचतुर्मास्याः प्रारभ्य प्रतिकूलोपसर्गान् प्रतिपादयन्तो भगवतश्चरितं कथयन्ति—

पडिकूलसूलपाणिं चंडकयं चंडकोसियमहिं च। अगणिय णियतणुपीडं पडिबोहिअव्वं तुमं भयवं २४

व्याख्या—यक्षप्रासादे स्वामी अर्धमासिकतपसा प्रथमं चतुर्मासीं स्थितः, तत्र प्रतिकूलं शूलपाणियक्षं ब्रह्मशान्तिनाम्ना प्रसिद्धं त्वं प्रतिबोधितवान् पुनः "चण्डकृतं क्रूरकर्म्माणं चण्डाकृतिं वा चण्डकौशिकं अहिं सर्प्पं हे भगवन् ! त्वं प्रतिबोधितवान्, किं कृत्वा निजतनुपीडां स्वकीयदेहव्यथां अगणयित्वा इति गाथार्थः ॥ २४ ॥ अथ

चण्डकोशिकसर्प्पदृष्टान्तो, यथा स सर्पो दृग्विषो रोषेण लोभेण च वनं सर्वतस्त्रिप्रदक्षिणी कुर्व्वन् पशुपक्षिमनुष्याः दिकं यं पश्यति तं दृशा ज्वालयति, तत्र पूर्वं तापसा एव ज्वालिता अर्द्धदग्धाश्च केचिन् नष्टास्ततस्तेन स्वामी दृष्टसूर्योन्मुखदृशापि न दग्धः एवं त्रिस्त्रिकरणेऽपि न दग्धस्ततो दशति अपक्रामति च कथं मा ममोपरि पतिष्यतीति एवं त्रिस्त्रिदशनेऽपि न मृतस्ततो भगवन्मुखं विलोकयन् निर्विषो जातः, ततः स्वामिना प्रोक्तं रे चण्डकौशिक उपसमं कुरु ततो जातिस्मरणज्ञानात् भक्तं प्रत्याख्यातवान् ततो भगवन्तं प्रदक्षिणी कृत्य विले मुखं क्षिप्त्वा अनशनेन तस्थौ, ततो गोप्यो भगवन्तं दृष्ट्वा आर्द्रवल्लीवेष्टिताङ्गा आयान्ति तं सर्प्पं विलस्थं दृष्ट्वा पापाणैर्लकुटैश्च संघट्टयन्ति तथापि सर्प्पो न चलति, ततो गोपिकाभिः पूजा कृता ततोऽर्द्धमासिकेन अनशनेन मृत्वा सहस्रारे अष्टमदेवलोके समुत्पन्न इति ॥ अथ संगमनाम्ना अभव्यदेवेन कृतान् उपसर्गान् कथयन्ति—

एगरयणीइ बीसं छेहिं मासेहिं विविहउवसग्गे। तुह करिय हरियसुरसग्गसंगमो संगमो जाओ ॥२५॥

व्याख्या—हे स्वामिन् संगमो देवस्तव उपसर्गान् कृत्वा "हरियसुरसग्गसंगमो जाओ" कोऽर्थः हृतो निवारित इन्द्रेण सुराणां स्वर्गस्य च संगमः संबोधो यस्य सः कदा कति उपसर्गास्तेन कृता इत्याह "एगरयणीइ बीसं एकस्यां" रात्रौ विंशतिरुपसर्ग्गाः कृतास्ते चामी धूली १ पिपीलिका २ वाल्मीकयः ३ घृतेल्लिका ४ वृश्चिक ५ नकुल ६ सर्प ७ मूषक ८ हस्ति ९ हस्तिनी १० पिशाच ११ व्याघ्र १२ सिद्धार्थ १३ त्रिशला १४ सूपकार १५ चाण्डाल १६ खरवात

१७ कलंकलिकावात १८ कालचक्र १९ प्रभातविकुर्वणा रूपाः २० पुनस्तदनु पण्मासान् यावत् विविधान् नाना प्रकारान् अनेपणीयादीन् उपसर्गान् कृत्वा ॥ संगमकस्य स्वर्गनिष्कासनव्यतिकरस्तु अयं सङ्गमक इन्द्र सामानिको महर्द्धिको देव इन्द्रेण स्वर्गान्निष्कासितः सन् वधूभिः परिवारितो यानिकविमानमारुह्य मन्दरचूलिकायामागत्य तस्थौ तस्य शेपाः सुराः शक्रेण निषिद्धाः स्वर्गे एव तस्थुः तस्य द्वे सागरोपमे आयुषी परं तस्मिन् समये एकं सागरोपमं अतिक्रान्तमेकं तु सागरोपमं शेषमभूत् सङ्गमकृतोपसर्गानन्तरम् आलम्भिकायां विद्युत्कुमारो हरिकान्तो जिनस्य भक्त्या वन्दित्वा भणति हे भगवन् १ प्रियं पृच्छामि जिता उपसर्गा इति स्तोकमवशेषं तिष्ठति १ पुनः कौशाम्ब्यां चन्द्रसूर्यौ समागत्य सुखं प्रियं पृच्छतः स्म २ पुनर्वाणारस्यां शक्रःप्रियं पृच्छति स्म ३ पुनः श्रीराजगृहे ईशानेन्द्रः प्रियं पृच्छति स्म ४ पुनर्मिथिलायां धरणेन्द्रः प्रियं पृच्छति स्म ५ ॥ २५ ॥ अथ भगवतो गोपेन कृतमुपसर्गं कथयन्ति—

कन्नेसु कडसिलागापवेसगे अभिनिवेसगे गोवे । खरगे य तदुद्धरगे तुह तुल्ला चेव मणवित्ती ॥ २६ ॥

व्याख्या—हे स्वामिन्? तव मनोवृत्तिर्मनसो ऽध्यवसायः गोपे च पुनः खरकाऽऽख्ये वैद्ये च तुल्या एव समान एव जाता नच गोपे द्वेषो नापि च खरके रागः किं विशिष्टे गोपे 'कन्नेसु कडसिलागा पवेसगे' कर्णयोः कटशलाकाप्रवेशके कांस्यशलाकाप्रक्षेपके पुनः किं विशिष्टे 'अभिनिवेसगे' कोपेन सहिते मिथ्यात्विनि अथ किं विशिष्टे

खरके 'तदुद्धरणे' तस्याः शलाकाया उद्धारके अत्रायं संबन्धः एकदा भगवान् विहरन् मध्यमपापायां गतः तत्र सिद्धार्थो नाम एको वणिक् वर्त्तते तस्य गृहे भगवान् गतः, तस्य सिद्धार्थवणिजः खरको नाम वैद्यो मित्रं वर्त्तते तौ द्वावपि सिद्धार्थगृहे तिष्ठतः स्वामी च भिक्षार्थं प्रविष्टः सिद्धार्थो वन्दते स्तवीति च वैद्यस्तीर्थंकरं दृष्ट्वा भणति अहो भगवान् सर्वलक्षणसंपूर्णः परं सशल्यो दृश्यते ततः सिद्धार्थः संभ्रान्तः सन् भणति विलोकय कुत्र शल्यमस्ति तेन दृष्टं कर्णयोः, ततः स्वामी उद्याने गत्वा कायोत्सर्गे स्थितः ततः औषधानि गृहीत्वा सिद्धार्थवैद्यौ गतौ भगवत्समीपे ततो भगवान् तैलद्रोण्यां स्थापितो मर्दितश्च ततो बहुभिर्मनुष्यैर्यन्त्रित आक्रान्तश्च पश्चात्संडाशकेन गृहीत्वा शल्योद्धारः कृतो, भगवता राटिर्मुक्ता मनुष्यांश्च उत्पाट्य उत्थितः महाभैरवमुद्यानं जातं पश्चात् संरोहणी औषधी दत्ता भगवतः समाधिर्जातः, सिद्धार्थो वणिक् खरकवैद्यश्च द्वावपि देवलोकं गतौ गोपालस्तु सप्तमनरकपृथिव्यां गतः, पुनरत्र गोशालकमिलनात् प्राक् कटपूतना व्यन्तर्य्यापि उपसर्गः कृतस्तथाहि एकदा भगवान् शालीशीर्षग्रामे उद्याने कायोत्सर्गे स्थितोऽभूत्, मासश्च माघमासस्तदा त्रिपृष्ठवासुदेवेन या अन्तःपुरी अपमानिता अभूत्, सा व्यन्तरी जाता तया तापसीरूपं कृत्वा जलभृताभिर्जटाभिरन्ये असह्योपसर्गाश्चक्रे उपसर्गप्रान्ते स्तुतिश्च, तद्वेदनां सहमानस्य भगवतः षष्ठेन तपसा विशुद्धमानस्य लोकावधिज्ञानं समुत्पन्नं पुनरपि गोशालादिकृता उपसर्गा अत्र वाच्याः, उपसर्गमध्ये कटपूतनाकृतोपसर्गो जघन्यः १ कालचक्रोपसर्गो मध्यमः २ शल्योद्धारोपसर्ग उत्कृष्टः ३

तान्येव कानिचिद् द्रव्याणि संध्यायति. यदा तु अधो दिशमाश्रित्य कायोतसर्गः क्रियते तदा अधो लोकव्यवस्थितान्येव कानिचित् द्रव्याणि संध्यायति, एषा प्रतिमा द्वाविंशति भक्तेन दश दिनैः संपूर्णा भवति ३ एताः प्रतिमा अच्छिन्नाः कृता अन्तराले पारणं न कृतं, प्रतिमात्रयं संपूर्णं जातं तदा पारणं भगवत आनन्दगृहे जातं, पुनः हे भगवन् ? त्वं त्रिदैवसिक्येकरात्रिकी रन्याः प्रतिमा द्वादश कृतवान्, तस्यां क्रियमाणायां एकैकस्यां प्रतिमायां दिनत्रयं लगति तत्र सर्वत्र तृतीयदीने अष्टमस्य अन्त्ये अन्त्या रात्रिः कायोतसर्गेण अतिक्रामति ॥ २८ ॥

पंचदिणूणछम्मासियखमणं कोसंबिए तुमस्स कासी। दुन्निसए गुणतीसे अ कासी तं छट्ठखमणाणं ॥२९

व्याख्या—हे भगवन् ? त्वं कोशाम्ब्यां नगर्यां पञ्चदिनोनं षण्मासिकं तपोऽकार्षीः, तथा पुनरपि त्वं षष्ठक्षपणानां द्वे शते एकोनत्रिंशदधिके ऽकार्षीः इति गाथार्थः, पञ्चदिनोनषाण्मासिकतपः पारणे चन्दनबालया प्रतिलाभितो भगवान्, तत्सम्बन्धो यथा-एकदा भगवता पोषकृष्णप्रतिपद्दिने एवं विधो ऽभिग्रहो गृहीतो यथा—

दव्वओ कुम्मासा सुप्पकोणेणं १। खेत्तओ एलुगं विक्खंभइत्ता २। कालओ नियतेसु भिक्खायरेसु ३। भावओ जहा रायधूया दासत्तणं पत्ता नियडबद्धा मुण्डियसिरा रोवमाणी अट्ठमभत्तिया जइ दलस्सइ तओ पारेमि इति ४।

व्याख्या—एवम् अभिग्रहं गृहीत्वा भगवतः परीषहसहनार्थं गोचरचर्यां हिण्डतश्चत्वारो मासा जाता, गतः

कौशाम्ब्यां, तत्र शतानीको राजा मृगावती राज्ञी विजया नाम्नी तस्याः प्रतिहारी तथा वादीनामधर्मपाठकः सुगुप्तो मन्त्री नन्दा नाम्नी तस्य भार्या श्राविका मृगावत्याश्च सा वयस्याः, स्वामी नन्दागृहे गतः प्रासुकान्नदाने ऽपि भगवान् न ललौ ततो दासीभिः प्रोक्तम् अयं प्रत्यहं आगत्य आगत्य याति परं न लाति, ततस्तस्या अधृतिर्जाता मा अभिग्रहो भावी, ततो नन्दया स्वपतिर्मन्त्री उक्तः तव बुद्धिविज्ञानेन चेदभिग्रहो ज्ञायते तदा भगवतः पारणं कार्यते, तस्मिन् प्रस्तावे मृगावत्याः प्रतिहारी विजया तत्र समागता ऽभूत्तया गत्वा मृगावत्याः प्रोक्तं मृगावत्या जातविषादया राज्ञः शतानीकस्य प्रोक्तं शतानीकेन सत्यवादी धर्मपाठकः पृष्टो, भो यदि त्वम् अभिग्रहान् जानासि तर्हि वद कीदृशास्ते कति भेदाश्च ते भवन्ति—सो ऽपि धर्मशास्त्रं विचार्य उक्तवान् द्रव्यक्षेत्रकालभावादिका अनेके अभिग्रहाः सन्ति स्वामिना कीदृशोऽभिग्रहः कृतः को भगवतो ऽभिप्रायो मया न ज्ञायते, ततो येऽभिग्रहा उक्तास्तेन विधिना नन्दया आहारो दत्तः परं स्वामी न लाति ततो बहुविषादं प्राप्तः, एतस्मिन् प्रस्तावे शतानीकेन राज्ञा वेडीमार्गेण एकया रात्र्या आगत्य चम्पानगरी भग्ना सेनाचरैर्लुण्टिता यथेच्छम्' एवं सति केनचित् पदातिना धारिणी चन्दना पुत्री सहिता धृता आनीता च कौशाम्ब्यां, स्वभार्यां धारिणीं करिष्यामि इति वचनं श्रुत्वा धारिणी मार्गे एव प्राणान् मुमोच चन्दनायाः प्रोक्तं मा त्वं म्रियेथाः त्वां भगिनीं करिष्यामि ततो जीवन्ती स्थिता, ततः पदातिना विक्रीता धनावहश्रेष्ठिना गृहे समानीता ततः तद् भार्या मूला चन्दनार्थम् आगता तस्मिन् समये चन्दना श्रेष्ठि

पादौ प्रक्षालयन्ती श्रेष्ठिनी चन्दनां केशरचनातत्परां पश्यति स्म, ततो मूलया मत्सरेण शिरो मुण्डयित्वा पादयोर्निगडौ बध्वा अपवरिकामध्ये प्रच्छन्ना चन्दना क्षिप्ता, ततः श्रेष्ठी आगतः पृच्छति क्व सा चन्दना मूलाभयेन को ऽपि न वक्ति, एवं द्वितीयदिने ऽपि पृष्टो न को ऽपि वक्ति, एवं तृतीय दिने एका स्थविरा गृहदासी वर्त्तते तया विचारितं सा चन्दना जीवतु वराकी अहं मृता तर्हि किं, ततः श्रेष्ठिनो यथा स्वरूपं प्रोक्तं ततः—श्रेष्ठिना अपवरिकाम् उद्घाट्य निष्कासिता ततो निगडितां मुण्डितां मुण्डितशिरसं क्षुत्तृषाक्रान्तां च दृष्ट्वा विषण्णेन प्रथमं क्षुन्निवारणार्थम् अन्यत् किंचिदशनादि अलब्ध्वा राद्धकुल्माषानेव सूर्पकोणे क्षिप्त्वा तस्याः ददौ, सापि चन्दना तृतीयप्रहरे द्वारि समागत्याऽतिथिसंविभागं कर्त्तुकामा देहलीमाक्रम्या ऽश्रुपूर्णलोचना तिष्ठति, श्रेष्ठी तु लोहकारस्य आनयनाय गतस्तस्मिन् प्रस्तावे श्रीमहावीरदेवः समागतश्चन्दनबालया च भगवत्कृताभिग्रहाऽवस्थया प्रतिलाभितः पञ्चदिव्यानि देवैः प्रकटीकृतानि केशा नवीना आगताः श्यामप्रलम्बमानवेणीदण्डरूपेण, निगडानि स्वर्णनूपुराणि जातानि इन्द्रेण आगत्य चन्दना शतानीकाय दत्ता कथितं च एषा भव्यरीत्या रक्षणीया भगवतः प्रथमा साध्वी भविष्यति, भगवतो ऽपि स्तोककाल एव तिष्ठति शीघ्रमेव केवलज्ञानमुत्पत्स्यते इति ॥ २९ ॥ अथ भगवतो निर्णीत पारणककालमानप्रज्ञापनापूर्वं ज्ञानकल्याणकं कथयन्ति—

दिवसूणछुट्टसया पारणया पढमवयदिणं चेगं । इय तेरसपक्खाहिय बारसवरिसावसाणे ते ॥ ३० ॥

केवलं आसि सालतले
जंभियवहि रिजुवालीय तीरे वइसाहसियदसंमि पहरतिगे। छट्ठेणुक्कडिअट्ठियस्स केवलं आसि सालतले
युग्मं व्याख्य—हे स्वामिन् ? तव पारणकदिनानि सर्वतपसां दिनद्वयेन ऊनानि अर्द्धचतुःशतानि जातानि
(३४८) प्रथमं पारणं च एकम् इति एकेन दिवसेन ऊनानि सार्द्धतृतीयशतानि (२४९) पारणकानि अन्त्ये प-
घ्रस्य च पारणं केवलिपर्यायेऽभूदिति, प्रथमं व्रतग्रहणदिनं च एकम् इति पूर्वोक्तसर्वमीलने वर्षाणि एकादश (११)
मासाः षट् (६) दिनानि षड्विंशतिः (२६) एतावन्त उपवासा भवन्ति पारणमासा एकादश (११) दिनानि
एकोनविंशतिः (१९) इति त्रयोदशपक्षैरधिकानि द्वादश वर्षाणि जातानि तपोदिनानां पारणकदिनानां च मीलने
जातानि द्वादशवर्षाणि त्रयोदशपक्षाः ॥ अत्र शिष्यव्यामोहटालनार्थं पुनर्विवेचनं लिख्यते षड् मासी १ तस्याः मासाः
६। चउमासी (९) तासांमासाः (३६) त्रिमासी २ तयोर्मासा (६) द्विमासी (६) तयोर्मासा (१२) एक-
मासी (१२) तासां मासा (१२) बहुत्तरि अर्द्धमासी तासां मामा (३६) बे दौढ मासी तयोर्मासा (३) बे
अंढाईमासी तयोर्मासा (५) एकभद्रप्रतिमा तस्यां दिन (२) एकमहाभद्रप्रतिमा तस्या दिन (४) एकसर्वतोभ-
द्रप्रतिमा तस्यां दिन (१०) द्वादश (१२) त्रिदैवसिक्येकरात्रिकी प्रतिमास्तासां मास (१) दिन (६) एक पञ्च
दिनोन छम्मासी तस्या मासा (५) दिन (२५) (२२९) छठ तेषां मासा (१५) दिन (८), अथ तपसो मासाः
(१३७) दिन (५५) दिनानां मासकरणे मासः (१) दिन (२५) सर्वतपोमासादिमीलने मासा (१३८) दिन

(२५) पारणानां मासाः (११)-दिनानि (१९) तपसः पारणाना मासाना दिनानां च मीलने मासाः (१४९) दिनानि (४५) दिनानां मासकरणे—मास मध्यप्रक्षेपे सर्वमासाः (१५०) दिन (१५) मासानां वर्षकरणे जातानि वर्षाणि द्वादश (१२) मासाश्च (६) दिनानि (१५) एतावता (१२) वर्षाणि त्रयोदशपक्षाश्च स्तवनोक्ता जाताः, अत्र शिष्यः प्राह, ननु—द्वादश वर्षाणि त्रयोदशपक्षाश्च कथं मिलन्ति यतो भगवता दीक्षा मार्गशीर्षकृष्णदशमीदिने गृहीता, केवलज्ञानं तु वैशाखशुक्लदशमीदिने उत्पन्नम्, एवं च सति एकादशपक्षा एव वर्द्धन्ते न त्रयोदश, एतावता एको मासो हीयते, अत्रोच्यते शृणु सावधानीभूय सार्द्धद्वादशवर्षैः सार्द्धे द्वे युगे भवतः, अथ च युगे युगे मासद्वयं वर्द्धते एवं सार्द्धे युगद्वये वर्षे पञ्चमासा वर्द्धन्ते, अथ च प्रतिवर्षं षड्दिनानि हीयन्ते एवं सार्द्धद्वादशवर्षैः पञ्चसप्ततिदिना वर्द्धन्ते, एतावता सार्द्धमासद्वयं हीयते एको मासस्तु पक्षद्वयसम्बन्धी पूर्वोक्तो हीयते एवं सार्द्धमासद्वयं हीयते तत् पञ्चमासेभ्यः पात्यते, इत्थं त्रयोदशपक्षा भवन्ति परं सार्द्धमासः पञ्चमासमध्ये वर्द्धते तत्रायं परमार्थः, श्रीआचाराङ्गे उपधानश्रुताख्ये अष्टमे अध्ययने चतुर्थोद्देशके एवं भगवतस्तपः प्रोक्तमस्ति, तथाहि—

छट्ठेणं एगया भुंजे अहवा अट्ठमेणं दसमेणं दुवालसमेणं एगया भुंजे इति ।

ततः सर्वं मिलन्ति परं श्रीआवश्यकादौ छद्मस्थपर्यायतपः संकलनायां केनापि कारणेन आचाराङ्गोक्ततपसो विवक्षा न कृता तत्परमार्थं ते एव जानन्ति, सर्वतपसि पानकाहारपरिभोगो भगवतो नाभूत्, तथा च आवश्यकसूत्रं—

बारसवासे अहिए छट्ठं भत्तं जहण्णयं आसि। सव्वं च तवो कम्मं अपाणगं आसि वीरस्स ॥ १ ॥

सर्वं च तपःकर्म अपानकम् आसीत् इति वृत्तिकृता प्रोक्तम् ॥ आवश्यकटिप्पनकारस्तु एवं प्राह क्षीरादिद्रव्याहारभोजनकाललभ्य तद् व्यतिरेकेण भगवता पानकपरिभोगो नासेवित, इति त्रयोदशपक्षाधिकद्वादशवर्षाणामवसाने अन्ते ते तव जृम्भिकनगर्या वहिः ऋजुवालिका नाम नद्यास्तीरे श्यामगृहपतिक्षेत्रे शालनाम्नस्तरोस्तले वैशाखशुक्लदशम्यां प्रहरत्रिके व्यतीते षष्ठेन तपसा उत्कटिकासनस्थस्य केवलज्ञानमासीत् इति गाथाद्वयार्थः ॥ अथ चतुर्विधसङ्घस्थापनां कथयन्ति—

सुरकय ओसरणे ठाउमीस कप्पो त्ति काउं धम्मकहं। धुवमच्छरियं जाणिय वरचरण अभावियं परिसं ३२

बहुतियसकोडिसहिओ निसि बारसजोयणेहिं पावापुरिं। गंतुं महसेणवणे चउविहतित्थं पइट्ठित्ता ॥३३॥

युग्मम् व्याख्या—हे स्वामिन् त्वं चतुर्विधं साधुसाध्वी श्रावकश्राविकारूपं तीर्थं प्रवर्तयामासिथ, किं कृत्वा सुरकृते समवसरणे आगमोक्तस्वरूपे, स्थित्वा मुहूर्तमात्रं देवकृतां पूजामनुभूय, पुनः किं कृत्वा कल्पः स्थितिरिति हेतोः धर्मकथां धर्मदेशनां कृत्वा, पुनः किं कृत्वा वरचरणेन अभावितां देशविरतिसर्वविरतिभ्यां अभावितां पर्षदां सभां ध्रुवमाश्चर्यं ज्ञात्वा, नहि तीर्थकृद्देशना निष्फला भवतीति, किं विशिष्टस्त्वं "बहुतियसकोडिसहिओ" बहुभिस्त्रिदशानां देवानां कोटीभिः सहितः सन्, निशि रात्रौ द्वादशयोजनैः पापापुर्यां गत्वा, महसेननाम्नि वने चतुर्विधतीर्थं

प्रवर्तयामासिथ इति उक्तिः पूर्वमुक्तास्ति ॥ ३३ ॥ अथ भगवतः चतुर्विधसङ्घसंख्यां प्रकटयन्ति—

साहुसहस्सा चउदस छत्तीसं साहुणी सहस्साणि । सेगूणट्ठिसहस्सं लक्खं सड्ढा दुगुणसड्ढी ॥ ३४ ॥

व्याख्या—स्वामिनः स्वहस्तदीक्षितानां साधूनां इन्द्रभूतिप्रमुखानां चतुर्दशसहस्राणि जातानि, १ तथा साध्वीनामार्यचन्दनाप्रभृतीनां षट्त्रिंशत्सहस्राणि जातानि २ तथा श्राद्धाः शङ्खशतकप्रमुखाः एकोनषष्टिसहस्रसहितं लक्षं जाताः ३ तथा श्राविकाः सुलसारेवतीप्रभृतयो द्विगुणाः श्राद्धेभ्यो द्विगुणिताः ४ एतावता त्रीणि लक्षाणि अष्टादशसहस्राश्च ॥ ३४ ॥ अथ पूर्वमुक्तेष्वेव चतुर्दशसहस्रसाधुषु ये लब्धिवन्तः साधवस्तेषां सङ्ख्यां कथयन्ति—

चउदसपुव्वी वाई मणपज्जविणो य तिचउपंचसया । सत्तसया केवलिणो विउव्विणो तत्तिया तुज्झ ॥३५॥

व्याख्या—हे स्वामिन् तव चतुर्दशपूर्विणां साधूनां त्रीणि शतानि जातानि, ते च जिना इव सत्यम् अर्थं व्याख्यानयन्ति पृच्छकानामग्रे ऽसंख्यातान् भवान् कथयन्ति, छद्मस्थो न जानाति एते छद्मस्थाः केवलिनो वा १ तथा वादिनां साधूनां चत्वारि शतानि, ते च कीदृशाः देवैर्मनुजैरसुरैर्वा सभायां वादे ऽजया भवन्ति २ पुनः मनःपर्यवज्ञानिनां विपुलमतीनां पञ्चशतानि, ते च कीदृशाः सन्ति विपुलामतिर्येषां ते विपुलमतयः संपूर्णे मनुष्यक्षेत्रे संज्ञिनां मनोमात्रवर्त्तिसर्वविशेषोपेतवस्तुग्राहिणः ऋजुमतयस्तु सामान्यतः सार्द्धद्व्यङ्गुलन्यूने मनुष्यक्षेत्रे व्यवस्थितानां संज्ञिनां मनोमात्रग्राहकाः परमिह तैर्नाधिकारः । ३ । तथा केवलिनां सप्तशतानि । ४ । तथा वैक्रियलब्धिधराणां

रतिः २ अरतिः ३ शोको ४ भयं ५ जुगुप्सा ६ पुनः मिथ्यात्वं १२ अविरतिः १३ अज्ञानं १४ रागो १५ द्वेषो १६ निद्रा १७ मदनश्च १८ इति ॥३७॥ हे 'चउतीस अइ सयसणाह' चतुस्त्रिंशद्भिः अतिशयैः सनाथस्तत्संबोधनं. क्रियते हे चतुस्त्रिंशद-तिशय सनाथ चतुस्त्रिंशदतिशयास्तु अमीरोगशोकरजोरहितो देहः १ मांसरुधिरे धवले २, आहारनिहारौ अदृश्यौ ३, श्वासा सुरभयः ४ एते चत्वारोऽतिशयाः भगवतो जन्मना सह जाताः, तथा योजनमात्रक्षेत्रे नराणां देवानां तिरश्चां च कोटाकोटीनां स्थितिः १, भगवतो वाणी सुर-नर-तिरश्चां निज-निजभाषया धर्मावबोधिनी भवति २ पूर्वोत्पन्ना रोगा भगवद्विहारेण उपशमन्ति ३ समवसरणे वैरं न भवेत् ४ दुर्भिक्ष ५ डमर ६ दुर्मारि ७ ईति ८ अतिवृष्टि ९ अनभि-वृष्टयो न भवन्ति १० सूर्यादधिकं भामण्डलं विद्योतते ११ एते एकादश अतिशयाः कर्म्मघातेन प्रकटीभूता जाताः १५ पुनः सपादपीठं मणिमयसिंहासनं १ छत्रत्रयं इन्द्रध्वजः शुभ्रं चामरद्वयं धर्म्मचक्रं एतत् पञ्चकं भग-वता सममाकाशगतं सञ्चलति, अशोकवृक्षो द्वात्रिंशद्धनुः प्रमाणः समवसरणे चतुर्मुखाऽङ्गता ७ मणिस्वर्णरूप्यमयं वप्र-त्रयं ८ पादयोरधः नव स्वर्णपङ्कजानि ९ कण्टका मार्गे अधोमुखा भवन्ति १० केश-नख-रोम्णो न वृद्धिः ११ इ-न्द्रियाणां पञ्चापि अर्थाः १२ षडपि ऋतवो मनोज्ञा भवन्ति १३ गन्धोदकस्य वृष्टिः १४ पञ्चवर्णानां कुसुमानां वृष्टिः १५ शकुनाः सर्वे ऽपि भगवतः प्रदक्षिणं ददति १६ वायुरनुकूलो वाति १७ वृक्षाः भगवन्तं प्रणमन्ति १८ दुन्दु-भयो गम्भीरस्वरेण गगने वाद्यन्ति १९ एते अतिशया देवानां कृताः सर्वे मीलिताः ३४ चतुस्त्रिंशत् जाताः, पुनः

देशोनानि त्रयोदशपक्ष्यैर्न्यूनानि एतावान् केवलिपर्याय इत्यर्थः सप्तभङ्गीस्वरूपं श्रीआचाराङ्गादिटीकातो ज्ञातव्यम् अत्र कथने शिष्यव्यामोहो भवेत् ततो नोक्तं हे 'सेणिअनिवसिद्धाइय देवीमायंगजक्खकयसेव, श्रेणिको राजा मगधाधिपः, सिद्धायिका देवी भगवत्शासनाधिष्ठात्री, मातङ्गयक्षः प्रसिद्धः तैः कृता सदा सेवा यस्य सः तत् संबोधनम् ॥ ४१ ॥ अथ दीपमालायाः सर्वपर्वोत्तमत्वमाह । एकदा हस्तिपालाभिधः कश्चिन्नरपतिर्महावीरस्य परमभक्तो ह्यासीत् स च प्रतिदिनं लेखकशालायां स्थितं चित्रनिर्मितं महावीरं पूजयति स्म, श्रीमहावीरश्चास्मै प्रत्यक्षदर्शनं ददाति स्म । अथैकदा स भूपालः प्रसन्नमनाः प्रादुर्भूतं श्रीमहावीरं त्रिःप्रदक्षिणीकृत्य बद्धांजलिरेवं पप्रच्छ हे परमेश्वर ! वीतराग ! मया अद्य रात्रौ गज, (१) कपि, (२) क्षीरद्रुम, (३) काक, (४) सिंह, (५) कमल, (६) बीज, (७) कुम्भानि (८) क्रमश अष्टवस्तूनि स्वप्ने दृष्टानि अतो भगवन् तेषां फलं प्रकाशय किं भविष्यति ? श्रीमहावीरस्तच्छ्रुत्वोवाच राजन् ! शृणु यत्त्वया स्वप्ने गजो दृष्टस्तत्फलमिदम् । यत्कलौ हस्तितुल्याः श्रावकाः मदोन्मत्ताः सन्तः दुःखागारे गृहे एव निवसिष्यन्ति न प्रव्रजिष्यन्ति न च दीक्षां ग्रहीष्यन्ति । एके च गृहीतामपि दीक्षां कुसंसर्गतस्त्यक्ष्यन्ति केऽपि सुश्रावकाः विरला एव दीक्षां पालयिष्यन्ति । इति गजफलम् ॥१॥ कपिफलं शृणु, केचन कपितुल्यचञ्चलस्वभावा अल्पसत्त्वा आचार्यसम्मुखे चापल्यं करिष्यन्ति धर्मस्थानतपोधनांश्च हसिष्यन्ति एके च गृहस्थाः प्रव्रज्याविमुखाः भविष्यन्ति धर्माधर्मपरास्तु विरला एवेति प्लवङ्गमदर्शनफलं जानीहि

॥ २ ॥ क्षीरद्रुमफलन्तु शृणु ये तु क्षीरद्रुमतुल्या जिनशासनभक्ताः श्रावकास्तेऽस्मिन्युगे वंचूलवृक्षैरिव कुलिङ्गधारिभिः प्रतिरुद्धा भविष्यन्ति तथा चैते कुलिङ्गतः सुविहितविहारक्षेत्रभूमिं ग्रहीष्यन्ति एतत् क्षीरद्रुमफलम् ॥ ३ ॥ काकस्य फलं यथा, राजन् ! केचन काकवत् चञ्चलस्वभावाः ग्राह्याग्राह्यवस्तुविचारशून्याः भविष्यन्ति ॥ धूर्तास्तु मूर्खैस्सह मिलित्वा विहरिष्यन्ति तथा च सुविहिततपोधनान् सुश्रावकान् साधून् नितान्तं पीडयिष्यन्ति इति काकफलम् ॥ ४ ॥ सिंहफलं शृणु, अत्र भरतक्षेत्रे सिंहप्रायमपि जैनमतं धर्मवर्जितं कुलिङ्गिभिर्दुष्टैर्विनश्यति विनाशं च यास्यति । शुद्धलिङ्गिनश्च समयप्रभावेण पराभविष्यन्ति इदं सिंहस्वप्नफलं ॥ ५ ॥ कमलफलं शृणु, यथा अतिसुगन्धियुक्तैः पद्मैरपि सरोजलं गन्धयुक्तं न भवति । तथैव कुलीना धार्मिका अपि कलौ जिनधर्मानुसारिणो न भविष्यन्ति किन्तु नीचाधार्मिका भविष्यन्ति इति कमलफलम् ॥ ६ ॥ बीजफलं शृणु यथा शुद्धमपि बीजं ऊषरभूमौ क्षिप्तं उप्तं वा क्षेत्रस्वामिनः फलाय न भवति अपि तु स्वयमेव नश्यति तथैव अपात्रे उपदिष्टं धर्मं न फलाय स्यात् किन्तु स्वयमेव विनाशमाप्नुयात् इति बीजफलम् ॥ ७ ॥ कुम्भफलं शृणु, अस्मिन् कलिकाले क्षमादिगुणे चारित्रजलपूर्णा कुम्भा इव महर्षयः स्तोका भविष्यन्ति केचन तु गीतार्थाः सम्यग्व्यवहारेण अन्योन्यतारणपरा भविष्यन्ति यथा ग्रहिलेन जनेन ग्रहिलो जातस्तथैव । नृप एतच्छ्रुत्वा पुनरपृच्छत् भगवन् एतत् कथम् । महावीरः कथयति ।

पृथ्वीपुरीनामनगर्य्यां पूर्णनामा महीपतिरासीत् । तस्य सुबुद्धिनामा कश्चिदमात्यः एकदा तेन मन्त्रिणा लोकदेवो नैमित्तिकः पृष्टः यत् भो नैमित्तिक! किंचित् ज्ञानं प्रकाशय इति । तेनोक्तम् भो मंत्रिन्! श्वोऽमावास्यानन्तरं मेघो वर्षिष्यति यस्तु तज्जलं पास्यति स सर्व एव लोको ग्रहिलो भविष्यति ततः कियत्यपि काले गते सुवृष्टिर्भविष्यति तदा सर्वे लोकाः पुनः स्वस्थाः भविष्यन्ति अतः सर्वैरेव नगरनिवासिभिस्तद् वृष्टिजलं न पेयमिति श्रुत्वा मंत्री जातविस्मयो नृपसमीपमागत्य सर्वमाचख्यौ । राजा च तदाकर्ण्य पटहताडनया वारिसंग्रहार्थं श्वो भाविनी वृष्टेर्जलं पानादिषु न ग्रहणार्थं समाज्ञापयत् । ततः सर्वे एव तस्यां निशायां जलसंग्रहं चक्रुः श्वस्तु महीयान् जलदो ववर्ष परं केऽपि राजाज्ञया तज्जलं न पपुः । किन्तु बहुषु दिनेषु व्यतीतेषु संगृहीतं जलं निश्शेषमभवत्, अतस्तामाज्ञां न विगणय्य मूढैर्नगरनिवासिभिर्बहुभिः राजपुरुषैश्च तद्वृष्टिजलमेव पीतं ततस्तेन पीतमात्रेणैव सर्वे उन्मत्ता बभूवुः । किन्तु राज्ञा मंत्रिणा च तज्जलं न पीतमतस्तावेव सर्वस्मिन्नगरे स्वस्थावास्ताम् । अथ च पीतजलास्सामन्तादयो जातोन्मादाः कदाचित् हसन्तः कदाचिच्च रुदन्तः भूताविष्टा इव नृत्यं कुर्वन्त असमंजसमश्लीलादिकं ब्रुवन्तो नग्नीभूय इतस्ततो विहरन्तः केवलं भूपतिं मन्त्रिणञ्च विपरीतविचारिणं विलोक्य चिन्तितमनसस्तावेव राजकार्यानर्हौ विलोक्य परस्परं मन्त्रयांचक्रुः । यतो नूनं राजा मन्त्री च द्वावेव ग्रहिलौ उन्मादरोगग्रसितौ जातौ यतः विरुद्धमाचरतः । अतोऽस्माभिर्नृपासने मन्त्रिपदे चान्यः कश्चिदारोपणीयः इति । मन्त्री तेषां मन्त्रणामाकर्ण्य खिन्नमनाः

नृपाय सर्वमकथयत् । नृपस्तच्छ्रुत्वोवाच भो मन्त्रिन् ! इदानीं कथंचिदात्मरक्षा कार्या न चेदिमे आवां घातयिष्यन्ति । मन्त्रिणोक्तं राजन् ! एषु सर्वेष्वेकमतानुसारिषु न ह्यावयोः स्थितिः स्यादतः ग्रहिलीभूय स्थातव्यमिदमेवात्मरक्षणोपायः श्रेयान् । इदमेव च समयोचितं कर्म । राजा च तदाकर्ण्य स्वयमपि मन्त्रिसहितस्तेषां सदृशमेवोन्मत्तवत्समाचरन् तेषु मिलितः । ततो गतवति कियत्यपि काले पुनः सुवृष्टिरभवत् तज्जलपानमात्रेण च सर्व एव स्वस्था अभवन् । अत एवोच्यते यत् विषमकाले समयानुसारत एवाचरणं बुद्धिमद्भिर्विधेयमिति ॥ ८ ॥

इति महावीरमुखादाकर्ण्य प्रतिबुद्धो राजा श्रीवीरस्य पादयोरुपर्यपतत् अथ च तत्कृपया जातवैराग्यः क्रमेण देवमाराध्य मोक्षमवाप ।

अथ निर्वाणकल्याणकनिरूपणार्थं भगवद्देशनान्तर्गतदुःषमादिस्वरूपं कथयन्ति ॥

अतः परं दुःषमायां कषायैर्लुप्तधर्मधीः ॥ भावी लोको ऽपमर्यादो ऽत्युदकक्षेत्रभूरिव ॥ १ ॥ यथा यथा यास्यति च कालो लोकस्तथा तथा ॥ कुतीर्थिमोहितमतिर्भाव्य ऽहिंसादिवर्जितः ॥ २ ॥ ग्रामाः श्मशानवत्प्रेतलोकवन्नागराणि च ॥ कुटुम्बिनश्चेटसमा यमदण्डसमा नृपाः ॥ ३ ॥ लुब्धा नृपतयो भृत्यान् ग्रहीष्यन्ति धनं निजान् ॥ तद्भृत्याश्च जनमिति मात्स्यो न्यायः प्रवर्त्स्यति ॥ ४ ॥ ये ऽन्त्यास्ते भाविनो मध्ये ये मध्यास्ते ऽन्तिमा क्रमात् ॥ देशाश्च दोलायिष्यन्ते नावो ऽसितपटा इव ॥ ५ ॥ चौर्याच्चौराः पीडयिष्यन्त्युर्वीं भूपाः करेण तु ॥ श्रेण्यो भूतग्र-

हप्राया लञ्चा लुब्धा नियोगिनः ॥ ६ ॥ भावी विरोधी स्वजने जनः स्वार्थैकतत्परः ॥ परार्थविमुखः सत्यलज्जादाक्षिण्यवर्जितः ॥ ७ ॥ गुरून् नाराधयिष्यन्ति शिष्याः शिष्येषु ते ऽपि हि ॥ श्रुतज्ञानोपदेशं न प्रदास्यन्ति कथंचन ॥ ८ ॥ एवं गुरुकुलवासः क्रमादपगमिष्यति ॥ मन्दा धीर्भाविनी धर्मे बहुसत्त्वाकुला च भूः ॥ ९ ॥ न साक्षाद् भाविनो देवा विमंस्यन्ते सुताः पितॄन् ॥ सर्पीभूताः स्नुषाः श्वश्र्वः कालरात्रिसमाः पुनः ॥ १० ॥ दृग्विकारैः स्मितैर्जल्पैर्विलासैरपरैरपि ॥ वेश्याम् अनुकरिष्यन्ति त्यक्तलज्जाः कुलाङ्गनाः ॥ ११ ॥ श्रावकश्राविकाहानिश्चतुर्धा धर्मसंक्षयः ॥ साधूनामथ साध्वीनां पर्वस्वप्यनिमन्त्रणम् ॥ १२ ॥ कूटतुला कूटमानं शाठ्यं धर्मे ऽपि भावि च ॥ सन्तो दुःस्थीभविष्यन्ति स्वस्थाः स्थास्यन्ति दुर्जनाः ॥ १३ ॥ मणिमन्त्रौषधीतन्त्रविज्ञानाना धनायुषाम् ॥ फलपुष्परसानाञ्च रूपस्य वपुरुन्नतेः ॥ १४ ॥ धर्माणां शुभभावानां चान्येषां पञ्चमे ह्यरे ॥ हानिर्भविष्यति ततो ऽप्यरे षष्ठे ऽधिकं खलु ॥ १५ ॥ क्रमादेवं क्षीयमाणपुण्ये काले प्रसर्प्पति ॥ धर्मे धीर्भाविनी यस्य सफलं तस्य जीवितम् ॥ १६ ॥ आचार्यो दुःप्रसहाख्यः फल्गुश्रीरिति साध्व्यपि ॥ श्रावको नागिलो नामा सत्यश्रीः श्राविका पुनः ॥१७॥ विमलवाहन इति राण्मन्त्री सुमुखाभिधः ॥ अपश्चिमा भाविनो ऽमी दुःषमायां हि भारते ॥ १८ ॥ रत्निद्वयप्रमाणाङ्गा विंशत्यब्दायुषश्च ते ॥ तपोदुष्प्रसहादीनां चतुर्णां षष्ठमुत्तमम् ॥ १९ ॥ दशवैकालिकभृद् यः स चतुर्दशपूर्वविद् ॥ प्रबोधयिष्यति संघं तीर्थं दुष्प्रसहावधि ॥ २० ॥ ततो ऽर्वाग् वर्त्स्यति धर्मो धर्मो नास्तीति यः पुनः ॥

परं भविष्यन्ति तीर्थस्यास्य प्रवर्त्तकाः ॥ ३६ ॥

अथ भगवतो मोक्षकल्याणकं कथयन्ति—

मज्झमपावाए हत्थिवालभूवालसुक्कसालाए । पज्झंकठिओ पासाओ वासदुसए गए सड्ढे ॥ ४२ ॥
कत्तियअमावसाए गोसे छट्ठेण साइनक्खत्ते । एगुच्चियबावत्तरिवरिसाऊ तं सिवं पत्तो ॥ ४३ ॥

युग्मम् व्याख्या—हे स्वामिन् त्वं शिवं मोक्षं प्राप्तः कस्यां नगर्यां मध्यमपापानगर्यां कस्मिन् स्थाने 'हत्थिवालभूवालसुक्कसालाए' हस्तिपालस्य राज्ञो या शुल्कशाला दानमण्डपिका तस्यां किं विशिष्टस्त्वं 'पज्जंकट्ठिओ' पर्यङ्कासनस्थः, पर्यङ्कासनस्वरूपमिदं—

स्याज्जङ्घयोरधो भागे पादोपरिकृते सति । पर्यङ्को नाभिगोत्तानदक्षिणोत्तरपाणिकः ॥ १ ॥

इति कस्मिन् समये श्रीपार्श्वनाथात् सार्द्धे द्वे शते वर्षे गते सति (२५०) समतिक्रान्ते सति पुनः क्व कार्तिकमासस्य अमावस्यां तत्रापि 'गोसे' प्रभाते पुनः षष्ठेन तपसा स्वातिनक्षत्रे चन्द्रेण सह वर्त्तमाने, एक एव द्रव्यतो न केनापि द्वितीयसाधुना सह, ऋषभदेवादयो यथा दशसहस्रैः साधुभिः सहिता मोक्षं गताः तथा महावीरो न भावत एकत्वं रागद्वेषरहितः किंविशिष्टस्त्वं 'बावत्तरिवरिसाऊ' द्वासप्ततिवर्षाणि आयुर्यस्य सः (७२) तत्र त्रिंशद् वर्षाणि गृहस्थपर्यायः (३०) द्वादश वर्षाणि त्रयोदशपक्षाधिकानि छद्मस्थपर्यायः (४२) त्रिंशद्वर्षाणि त्रयोदश-

पक्षैर्न्यूनानि केवलपर्यायः इति (७२) अथ यस्यां च रात्रौ भगवान् सिद्धस्तस्यामष्टादशभिर्गणभूपालैः—

'गए से भावुज्झोए दव्वुज्झोयं करिस्सामो' ।

इति विचिन्त्य रत्नदीपकैरुद्द्योतश्चक्रे—तदाद्येव लोके प्रतिवर्षं दीपोत्सवो ऽभवत् इति गाथार्थः ॥ ४३ ॥

इतश्च देवशर्माणं बोधयित्वा निवृत्तवान् ॥ शुश्राव गौतमः स्वामी निर्वाणं सुरवार्त्तया ॥ १ ॥ गौतमस्वाम्यथोत्ताम्यंश्चिन्तयामास चेतसि ॥ एकस्याह्नः कृते भर्त्रा किमहं प्रेषितोऽस्मि हा ॥ २ ॥ जगन्नाथम् इयत्कालं सेवित्वाऽन्ते न दृष्टवान् अधन्यः सर्वथा ऽस्म्येष धन्यास्ते तत्र ये स्थिताः ॥ ३ ॥ गौतम त्वं वज्रमयो वज्रादप्यधिकोऽसि वा श्रुत्वाऽपि स्वामिनिर्वाणं शतधा यन्न दीर्यसे ॥ ४ ॥ यद् वादितोऽपि भ्रान्तो ऽहं यद् रागं रागवर्जिते ॥ ममत्वं निर्ममे चास्मिन् कृतवानीदृशे प्रभौ ॥ ५ ॥ रागद्वेषप्रभृतयः किं चामी भवहेतवः ॥ हेतुना तेन च त्यक्तास्तेनापि परमेष्ठिना ॥ ६ ॥ ईदृशे निर्ममे नाथे ममत्वेन ममाप्यलं ॥ ममत्वं सममत्वे ऽपि मुनीनां नहि युज्यते ॥ ७ ॥ एवं शुक्लध्यानपरः क्षपकश्रेणिभाक् क्षणात् ॥ घातिकर्मक्षयात् प्राप केवलं गौतमो मुनिः ॥ ८ ॥ तत्र द्वादशवत्सरीं क्षितितले भव्यान् प्रबोध्योच्चकैः ॥ स्वामी वाऽमलकेवलर्द्धिरमरैरभ्यर्चितो गौतमः ॥ गत्वा राजगृहे पुरे क्षतभवोपग्राहिकर्मा प्रभुर्भूत्वा मासमुपोषितः पदमगात् अक्षीणशर्मास्पदम् ॥ ९ ॥

अथ श्रीजिनवल्लभसूरयः प्रार्थनापूर्वं स्वकीयनाम गर्भं समासिकाव्यं कथयन्ति—

एवं वीरजिणेसदीणेसर तुमं मोहंधविद्धंसणं ॥ भव्वंभोरुहबोहसोहजणयं दोसायरुच्छेयणं ॥
थोउं जं कुसलाणुबंधिकुसलं पत्तोम्हि किंची तओ ॥ जाइज्झा जिणवल्लहो मह सया पायप्पणामो तुह४४

व्याख्या—एवम् अमुना पूर्वोक्तप्रकारेण हे वीरजिनेशदीनेश्वर? हे श्रीवर्द्धमान जिनसूर्य अहं त्वां स्तुत्वा यत् किंचित् पुण्यानुबन्धिपुण्यं प्राप्तो ऽस्मि ततस्तस्मात् पुण्यानुबन्धिपुण्यात् तव पादप्रणामो मम सदा हे जिनवल्लभो जयतां पक्षे जिनवल्लभेति स्तोत्रकर्तुर्नाम किंविशिष्टं त्वां 'मोहंधविद्धंसणं' मोह एव अधंयतीति अन्धः अन्धकारो मोहान्धकस्य विध्वंसनं पुनः किंविशिष्टं त्वां 'भव्वंभोरुहबोहसोहजणयं' भव्या एव भव्यजीवा एव अम्भोरूहानि कमलानि तेषां बोधेन प्रतिबोधेन विकासेन च या शोभा तस्या जनकं कारकं, पुनः किं विशिष्टं त्वां 'दोसायरुच्छेयणं' दोषाणामाकरः समूहः पक्षे दोषाकरश्चन्द्रस्तस्य उच्छेदनं निरासकम् इति वृत्तार्थः इति शार्दूलविक्रीडितम् नाम छन्दः ॥ ४४ ॥

इति श्रीमज्जिनवल्लभसूरिविरचितम्

दीपमालिकाव्याख्यानगर्भितवीरस्तोत्रम् ।

अर्हम्

अह सिरिजिणपहसूरिविरइयं

सिरिपाकयदीआलिकप्पं ।

पणमिय वीरं बुच्छं, तस्सेव य सिद्धिगमपवित्ताए। पावापुरीए कप्पं, दीवमहुप्पत्तिपडिबद्धं ॥ १ ॥
गउडेसु पाडलिपुरे, संपइराया तिखंडभरहवई । अज्जसुहत्थि गणहरं, पुच्छइ पणओ परमसड्ढो॥ २ ॥
दीवालियपव्वमिणं लोए, लोउत्तरे य गउरवियं । भयवं कह संभूयं, अह भणइ गुरू निव सुणेसु ॥३॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे पाणयकप्पट्ठिए पुप्फुत्तरविमाणे वीसं सागरोवमाइं आउअं परिपालित्ता तओ चुओसमाणो तिन्नाणोवगओ, इमीसे ओसप्पिणीए तिसु अरएसु वइक्कंतेसु अद्धनवमासाहिय पंचहत्तरीवासावसेसे चउत्थे अरए आसाढसुद्धछट्ठीए उत्तरफग्गुणीरिक्खे माहणकुंडग्गामे नयरे उसभदत्तस्स भारियाए देवाणंदाए कुच्छिसि सीहगयवसहाइ चउद्दससमहासुमिणसंसूइओ, अवइन्नो ॥ तत्थ वासीइ दिणाणंतरं

सक्काइट्ठेणं हरिणेगमेसिणा आसोयबहुलतेरसीए तंमि चेव रिक्खे खत्तियकुंडग्गामे नयरे सिद्धत्थरन्नो देवीए तिसलाए गब्भविणिमयं काउं, गब्भंमि साहरिओ माऊए सिणेहं नाऊं सत्तममासे अम्मापियरेहिं जीवंतेहिं नाहं समणो होहं ति गहियाभिग्गहो नवन्हं मासाणं अद्धट्ठमाण राइंदियाणं अंते चित्तसियतेरसीए अद्धरत्ते तंमि चेव रिक्खे जाओ, अम्मापिऊहिं कयवद्धमाणनामो मेरुकंपसुरखुवणाइ इंद वायरणपणयणाइ पयडअवदाओ भुत्तभोगो अम्मापिऊहिं देवत्तगएहिं तीसं वासाइं अगारवासे वसित्ता संवच्छरियं दाणं दाउं चंदप्पहाए सिवियाए एगागी एगदेवदूसेण मग्गसिरकसिणदसमीए तंमि चेव रिक्खे छट्ठेणं अवरण्हे नायसंडवणे निक्खंतो बीयदिणे बहुलविप्पेणं पायसेण पाराविओ, पंचदिव्वाइं पाउब्भुयाइं ॥ तत्तो बारसवासाइं तेरसपक्खे य नरसुरतिरियकयउवसग्गे सहित्ता उग्गं च तवं चरित्ता जंभियगामे उज्जुवालियाए नईए तीरे गोदोहिआसणेणं छट्ठेणं भत्तेणं तंमि चेव रिक्खे वइसाहसुद्धदसमीए पहरतिगे केवलनाणं पत्तो, इक्कारसीए य मज्झिमपावाए महसेणवणे तित्थं पयट्टियं, इंदभूइपमुहा गणहरा दिक्खिया सपरिवारा, वयदिणाओ य भयवओ बायालीसं वासा चउमासीओ जायाओ ॥ तंजहा—एगा अट्ठियगामे, तिन्नि चंपापिट्ठचंपासु, दुवालस वेसालिय वाणियगामेसु, चउद्दसनालंदरायगिहेसु, छ महिलियाए, दो भद्दियाए, एगा आलंभियाए, एगा पणियभूमीए, एगा सावत्थीए, चरिमा पुण मज्झिमापावाए हत्थिपालस्स रण्णो अभुज्जमाणसुक्कसालाए आसि, तत्थ आउसेसं जाणंतो सामी सोलसपहराइं देसणं करेइ, तत्थ वंदिउमागओ पुन्न-

पालो राया अट्टण्हं सदिट्ठाणं सुमिणाणं फलं पुच्छेइ, भयवं वागरेइ ते य इमे पढमो ताव चलपासाएसु गया चिट्ठंति, तेसु पडंतेसु वि ते न णिंति, केवि णिंता वि तहा निग्गच्छंति, जहा तप्पडणाओ विणस्संति, विरला पुण तप्पडणे वि न विणस्संति, एयस्स सुमिणस्स फलमेयं, दूसमगिहवासा चलपासायत्थाणिया संपयाणं सिणेहाणं निवासाणं च अथिरत्ताओ हंभो दुस्समाए दुहजीवी, इच्चाइ वयणाओ गया धम्मत्थी सावया, इयरपरसमयगिहत्थेहिंतो पहाणत्तणेण ते य गिहवासाए पडिए पडिहिंति, देसभंगाईहिं तहवि निग्गंतुं न इच्छिस्संति, वयगहणेण जे विणीहिंति तेवि अविहिनिग्गमणेणं तओ तेवि विनिस्संति, गिहे संकिलेसमज्झे आगया भग्गपरिणामा भविस्संति, विरला य सुसाहुणो होऊण आगमाणुसारेण गिहिसंकिलेसं अवगणिऊण कुलीणत्तणेण निव्वहिस्संति त्ति, पढमसुमिणत्थो ॥ १ ॥

बीओ पुण इमो, बहवो वानरा तेसिं मज्झे जूहाहिवइणो, ते अमिज्झेणं अप्पाणं विलिंपंति, अन्ने वि अ तओ लोगो हसइ ते य भणंति, न एयं असुइं गोसीसचंदणं खु एयं विरला पुण वानरा न लिंपति, तेय लित्तेहिं खिंसिज्जंति त्ति, एयस्स फल पुण इमं, वानरत्थाणीया गच्छिल्लगा अप्पसत्तत्तेण चलपरिणामत्तेणं च जूहाहिवई गच्छाहिवई आयरियाइणो असुइविलेवणं तु तेसिं आहाकम्माइं सावज्जसेवणं, अन्नविलेपणं च अन्नेसिं वि तक्कारणं, लोग-

१ गय १ कवि २ खिरदुम ३ काग ४ सीह ५ कमलाणि ६ बीयं ७ कुंभोय ८ ताए आणंसाहसु फलं जओ नाह भीओमि ।

हसणं च तेसिं अणुचिय पवित्तीए, पवयणहीलणा ते भणिस्संति, न एयं गरिहियं किंतु धम्मंगमेव विरला तदणुरोहेण वि न सावज्जे पयट्टिहिंति, तेय तेहिं खिंसिज्जिहिंति, जम्हा एए अवगीया अकिंचिकरा इति वीय सुविणत्थो ॥२॥

तईओ पुण इमो सच्छाय खीरतरूणं हिट्ठे वहवा सीहपोयगा पसंतरुवा चिट्ठंति ? ते य लोयाह पससिज्जंति, अहिगमंति य वमूलाणं च हिट्ठे सुणगत्ति, फलं तु एयस्स इमं खीरतरुत्थाणीयाणि साहूणं विहारपाउग्गाणि खित्ताणि सावया वा साहुणं भत्तिवहुमाणवंता धम्मोवग्गहदाणपरा सुसाहुरक्खणपरा य ते रुंधिहिंति, वहुग्गसीहपोयगानीया वासिपासत्थोसन्नाइ संकिलिट्ठत्तणओ अन्नेसिं गसणाओ अ ते अप्पाणं जणरंजणत्थं पसंतं दरिसिहिंति, तहाविहकोउहल्लियलोगेहिं पि पसंसिज्जिहिंति, अहिगमिस्संति य, तव्वयणकरणाओ तत्थ य कयाइ केवि धम्मसड्ढग्ग विहारुग्गपरिहारगा वा दूइज्जंति, ते य तेसिं तब्भावियाणं च सुणगा इव पडिहासिस्संति, अब्भिखणं सुद्धधम्मकम्मकहणेणं भंसंति त्ति, जे सुकुले सुदुइ जंति ते वव्वूलित्ति पडिहासिस्संति अवन्नाए दूसमवसेण धम्मगच्छासीहपोयगा इव भविस्संति ॥ ३ ॥

चउत्थओ पुण एव केवि कागा वावीए तट्ठे तिसाए अभिभूया मायासरं दट्ठुं तत्थ गंतुं पयट्टा, केण वि निसिद्धा न एयं जलं ति, ते असद्दहंता तत्थ गया विणट्ठा य त्ति, फलं तु इमं वावीत्थाणीया सुसाहुसंतई अइगंभीरा सुभावियत्था उस्सग्गाववायकुसला अगहिलगहिलराया इ इना एणं कालोचिय धम्मनिरया अणिस्सिओ वससया तत्थ

कागसमा अइवकजडा अणेगकलंकोवहया धम्मत्थी ते य अइधम्मसद्धाए अभिभूया मायासरप्पाया पुण पुवुत्तविवरिया धम्मचारिणो अइव कट्ठाणुट्ठाणनिरया वि य अपरिणयत्ताओ अणुवायपयट्टत्ताओ अ कम्मवंधहेउणो ते दट्ठुं मूढधम्मिया तत्थ गच्छिहिंति, केणवि गीयत्थेण ते भणिहिंति, जहा न एस धम्ममग्गो किं तु तदाभासोयं तहा वि य ते असद्दहंता केइ जाहिंति विणिस्सिहिंति च, संसारपडणेणं, जे पुण तेसिं वयणेणं ठाहिंति, ते अमूढधम्मसावगा भविस्संति त्ति ॥ ४ ॥

पंचमो इमो अणेगसावयगणाउले विसमे वणमज्झे सीहो मुओ चिट्ठइ, न य तं कोवि सिगालाई विणासेइ कालेणं तत्थ य मयसीहकलेवरे कीडगा उप्पन्ना, तेहिं तं भक्खियं दट्ठुं ते सियालाई वि उवद्दवंतित्ति, फलं तु सीहो पवयणं परवाइमयदुद्धरिस्सत्ता, उ वणं पुण पविरलसुपरिक्खगधम्मियजणं भारहवासं, सावयगणा परतित्थियाई पवयणपच्चणीया तेहिं एवं मन्नंति । एयं पवयणमम्हाणं पूयासक्कारदाणाइ वुच्छेयकरं तो जहा तहा फिट्टउत्ति, विसमं अमग्गत्थ जणसंकुलं तं च पवयणं एयं अइसयववगमेणं निप्पभावं भविस्सइ, तहा वि पच्चणीयभएणं न तं उवद्दविहिंति, किर इत्थ परुप्परं संमई अत्थि, सुट्ठियत्तं चत्थि कालदोसेणं तत्थ कीडगप्पाया पवयण निद्धंध समयं तरिआईयं उप्पाज्जिहिंति, ते य परुप्परं निंदणभंडणाईहिं सासणलाघवं जणिहिंति, तं दट्ठुं ते पच्चणीया वि एएसिं परुप्परं पि न मेलुत्ति, धुवं निरतिसेसमेयं पि त्ति ॥ निब्भयत्तेणं उवद्दविस्संति पवयणं ॥ ५ ॥

हुमाणं अभत्तिमाईहिं, तहा करिस्संति, जहा पुन्नपसव अक्खमाइं होहिंति ॥ ७ ॥

अट्ठमो अ एसो पासायसिहरे खीरोदगभरिया सुत्ताइ अलंकियगीवा कलसा चिट्ठंति, अन्नेय भूमीए बोडाओ गालसयकलिया कालेण ते सुहकलसा नियठाणाओ चलिया, वोडयघडाणं उवरिं पडिया ते वि भग्गत्ति, फलं तु कलसत्थाणीया सुसाहुणो पुव्वं उग्गविहारेणं विहरंता पुज्जा होऊण कालाइदोसाओ नियसंजमठाणाओ चलिया, ओसन्नीभूया सीयलविहारिणो पायं भविस्संति, इयरे पुण पासत्थाई भूमिठिया चेव भूमिरयउग्गालप्पायं असंजमठाणसयकलिया, वोडघडप्पाया निसन्नपरिणामा चेव होहिंति, ते अ सुसाहुणो टलंता अन्नविहारखित्ता भावाओ बोडघडप्पायाणं पासत्थाईणं उवरि पीडं करिस्संति, ते य सखित्त अक्कमणेण पीडिया संता निद्धंध सत्तेण सुसयरं तेसिं संकिलेसए होहिंति, तो परुप्परं विवायं कुणंता वेविं संजमाओ भंसिस्संति, एगे तवगारविया अन्ने सिढिला सधम्म किरियासु मच्छरवसेण दुन्नि वि होहिंति, अपुट्ठधम्माणो केई पुण अगहिलगहिलराय अक्खाणगविहीए कलाइदोसे वि अप्पाणं निव्वाहइस्संति, तं च अक्खाणयमेवं पन्नविन्ति पुव्वायरिया, पुव्विं किर पुहवीपुरीए पुन्नो नाम राया तस्स मंती सुबुद्धी नामो, अन्नया लोगदेवो नाम निमित्तीओ आगओ, सो सुबुद्धिमंतिणा आगमिस्सकालं पुट्ठो, तेण भणियं, मासाणंतरं इत्थ जलहरो वरिसिस्सइ, तस्स जलं जो पाहिइ सो सव्वो वि गहिलो भविस्सइ, कित्तिए वि काले गए सुवुट्ठी भविस्सइ, तज्जल पाणेण पुणो जणा सुत्थी भविस्संति, तओ मंतिणा तं राइणो विन्नत्तं, रण्णा वि

पडहघोसणेणं वारिसंगहत्थं, जणो आइट्ठो, जणेण वि तस्संगहो कओ, मासेण वुट्ठो मेहो तं च संगहियं नीरं कालेण निट्ठवियं लोगेहिं नवोदगं चेव पाउमाढत्तं, तओ गहिलीभूया सव्वे लोया सामंताइया गायंति नच्चंति सिच्छाए वि चिट्ठंति, केवलं राया अमच्चो अ संगहियं जलं न निट्ठियंति य ते चेव पुव्वसंगहियं जलं निपीय सुत्था एव चिट्ठंति, तओ सामंताईहिं विसरिसचिट्ठे राय अमच्चे निरक्खिऊण परुप्परं मंतियं, जहा गहिल्लो राया मंती य एए अम्हाहिंतो वि तो वि विसरिसायारा तम्हा एए अवसारिऊण अवरं अप्पतुल्लायारं रायाणं मंतिणं च ठाविस्सामो, मंती पुण तेसिं मंतं नाऊण राइणो विन्नवेइ, रन्ना वुत्तं कहमेएहिंतो अप्पा रक्खियव्वो, विंदं हि नरिंदतुल्लं हवइ, मंतिणा भणियं, महाराय ? अगहिलेहिं पि अम्हेहिं गहिली होऊण ठायव्वं, न अन्नहा मुक्खो तओ कित्तिमगहिलीहोउं ते रायामच्चा तेसिं मज्झे वि य अप्पयं रक्खंता चिट्ठंति, तओ ते सामंताई तुट्ठा अहो राया ? अमच्चो वि अम्हसरिसया जाया त्ति उवाएण तेहिं अप्पा रक्खिओ तओ कालंतरेण सुहवुट्ठी जाया नवोदगे पीए सव्वे लोगा पगइमावन्ना सुत्था संवुत्ता, एवं दूसमकाले गीयत्था कुलिंगीहिं सह सरिसी होऊण वट्टंता अप्पणो समयं भाविणं पडिपालंता अप्पाणं निव्वाहइस्संति ॥ ८ ॥

एवं भाविदूसमविलसियसूयगाणं अट्ठण्हं सुमिणाणं फलं सामिमुहाओ सोऊण पुन्नपालनिवो पव्वइओ सिवं गओ ॥ एवं च दूसमासमयविलसियं लोइया वि कलिकालववएसेणं पन्नविंति, जहा पुव्विं किर दावरजुगउप्पन्नेण

रन्ना जुहुट्ठिलेणं रायवाडियागएण कत्थ वि पएसे वच्छियाए हिट्ठे एगा गावी थणपाणं कुणंती दिट्ठा तं च अच्छेरयं दट्ठुं राइणा दियवरा पुट्ठा किमेयं ति, तेहिं भणियं, देव ! आगामिणो कलिजुगस्स सूयगमेयं इमस्स अब्भुयस्स फलमेयं, कलिजुगे अम्मापियरो कन्नयं कस्स वि रिद्धिसंपन्नस्स दाउं दविणं उवजीविस्संति । १ । तओ अग्गओ पत्थिएण पत्थिवेण सलिलवीसालियवालुयाए रज्जुओ वलंता केवि पुरिसा दिट्ठा, खणमित्तेण ताओ रज्जुओ वाया-यवसंजोएण मुसमूरियाओ, तओ महीवइणा पुच्छिएहिं भणियं, तेहिं दिएहिं, महाराय एयस्स फलं जं दविणं कि-च्छवित्तीए लोया वि ठविस्संति, तं कलिजुगंमि चोरग्गिरायदंडदायाएहिं विणस्सिसहिइ, पुणरवि अग्गओ चलिएण धम्मपुत्तेणं दिट्ठं, आहावाओ पलुट्टियं जलं कूवे पडंतं तत्थ वि वुत्तं माहणेहिं देव जं दव्वं पयाओ असि मसि कसि वाणिज्जाईहिं उवज्जिहिंति, तं सव्वं राउले गच्छहित्ति, अन्नजुगेसु किर रायाणो नियदव्वं दाऊणं लोअं सुट्ठियं अक-रिंसु, पुणो पुरओ वच्चंतेणं निवइणा रायचंपयसमी तरू अ एगपएसे दिट्ठो, तत्थ समीपायवस्स वेइआ वंधमंडण-गंधमल्लाइपूया गीयनट्टमहिमा य जणेण कीरमाणी पलोइया, इयरस्स तरुस्स छत्तायारस्स वि, महमहियकुसुम-समिद्धस्स वि वत्तं पि कोपि न पुच्छइत्ति, तस्स फलं वक्खाणियं दिएहिं, जहा गुणवंताणं महप्पाणं जणाणं न पूया भविस्सइ, न य रिद्धी पाएणं, निग्गुणाणं पाविट्ठाणं खलाणं पूआ सक्कारो, इड्ढी च कलिजुगे भविस्सइ ॥ भुज्जो पुरो पट्ठिएण राइणा दिट्ठा एगा सिला सुहुमछिद्धवद्धवालग्ग आलंवणेणं आगासे ठिया, तत्थ वि पुच्छेहिं सिद्धसुत्त-

कंठेहिं, जहा महाभाग कलिकाले सिलातुल्लं पावं विपुलं भविस्सइ, वालग्गसरिसो धम्मो पयट्टीहि, परं तत्तियस्स वि धम्मस्स माहप्पेणं कंचि कालं नित्थरिस्सइ, लोओ तंमि वि तुट्टे सव्वं बुड्डिस्सइ, दूसमदूसमाए पुव्वसूरिहिं पि लोइयावक्खाए कलिजुगमाहप्पमित्थं साहियं, एवं महाभारए वासिट्ठिणा दिट्ठं तहा।

कूआवाहो जीवणतरूफलवहगा वि वच्छधावणया। लोहविवज्जियकलिमलसप्पगरुडपूया य ॥ १ ॥
हत्थंगुलिदुगघट्टणगयगद्दभसगडवालसिलधरणं। एमाईयाहरणा लोयंमि वि कालदोसेणं ॥ २ ॥
जुयथक्खलेयरमेरा अणुसुद्ध धम्मपुढविठिई। वोलुगवहा रंभो एमाईआइसद्देण ॥ ३ ॥
कलिअवसारे कलिनिज्जिएसु चउसुं पि पंडवेसु तहा। भाइवहाइकहाए जामिगजोगंमि कलिणाओ ॥४॥
तत्तो जुहिट्ठिलेणं जियम्मि वि इयंमि। दाइएतं एमाई अट्ठुत्तरसएण सिद्धा नियट्ठिइति ॥ ५ ॥

एयासिं गाहाणं अत्थो ॥ कूवेण आवाहो उवजीविस्सइ, राया कूवत्थाणीओ सव्वेसिं वंभक्खत्तिअवइससुद्दाणं भरणीयत्तणेण आवाहतुल्लाणं कलिजुगदोसाओ अत्थग्गहणं करिस्सइ ॥ १ ॥ तह तरूणं फलनिमित्तो वाहोच्छेओ भविस्सइ। फलतुल्लो पुत्तो तरुतुल्लस्स पिउणो वहप्पायं उद्देगं धणपत्तगहणाओ ओप्पाइस्सइ ॥ २ ॥ वच्छियातुल्लाए कण्णाए वि कयाइणा गोतुल्ला जणणी धावणतुल्लं उवजीवणं करिस्सइ ॥ ३ ॥ लोहमई कडाही तस्स विवज्जासो सुगंधितिल्लघयपागओचियाए कलिमलसापिसियाइणो पागो हविस्सइ, सजाइवग्गपरिहारेण अनाल-

वद्धेसु परजणेसु अत्थुदाणं भविस्सइ त्ति भावो ॥ ४ ॥ सप्पसरिसेसु निद्दएसु धम्मवज्जेसु दाणाइसकारो, गरुडप्पायेसु पुज्जेसु धम्मचारिसु य पूया न भविस्सइ ॥ ५ ॥ हत्थस्स अंगुलिदुगेण घट्टणं ठवणं भविस्सइ ॥ हत्थतुल्लस्स पिउणो अंगुलिदुगतुल्लेहिं वहुपुत्तेहिं ॥ जुयगघरकरणाउ घट्टणं न मेलो भविस्सइ ॥ ६ ॥ गयवोढव्वं सगडं गद्दभवोढव्वं भविस्सइ, गयत्थाणीएसु उच्चकुलेसु मज्झायसगडवाहणो विएसु कलहो न मेरावो भविस्सइ, इयरेसु नीयकुलेसु गद्दभत्थाणीएसु मेरानीई भविस्सइ ॥ ७ ॥ वालवद्धा सिला भविस्सइ, अणुभिम सुहुमयरे वालप्पाएसु य धम्मे सत्थाणुसारिणी सिलातुल्लाए पुढवीए तन्निवारिलोअस्स ठिई निव्वहणं भविस्सइ ॥ ८ ॥ जहा वालुआए चक्को तया गहिंओ न तीरइ, एवं आरंभाओ वि वाणिज्जा किसिसेवाइआउ विसिट्ठं एयाखुणुरुवं फलं न पाविस्सइ ॥ ९ ॥ सेसगाहा दुगत्थो कहाणयगम्मो तं चेमं किल पंच पंडवा दुज्जोहण दुस्सासणाइ भाउसए गए गंगेय दोणायरिएसु अ संगाममीसेनिहनिएसु चिरं रज्जं परिवालिय कलिजुगपवेसकाले महापहं पट्ठिया, कत्थवि वणुद्देसे पत्ता, तओ रत्तीए जुहिट्ठिलेण भीमाइणो पडिपहरं पाहरिअ णिरूविआ, तओ ते सुत्तेसु धम्मपुत्ताईसु पुरिसरूवं काउं कली भीमं उवट्ठिओ अहिक्खित्तो य तेण भीमो, रे भाउअ गुरुपिआमहाइणो संपइ धम्मत्थं पट्टितुं तुमं तो केरिसो तुह धम्मो, तओ भीमो कुद्धो तेण सह जुद्धिउं आरद्धो जहा जहा भीमो जुद्धइ तहा तहा कली वद्धइ तओ निज्जिओ कलिणा भीमो, एवं वीये जामे अज्जुणो तईयचउत्थजामेसु नकुलसहदेवा तेण अहिक्खिता रुद्धा निज्जिया य तओ

सावसेसाए निसाए उट्ठिएसु जुहिट्ठिलेसु जुद्धिउं ढुक्को कली, तओ खत्तीए चेव निज्जिओ कली सोसंको अनिउसरावमज्झे ठविओ पभाए य भीमाईणं दंसिओ एस सो जेणं तुम्हे निज्जिया ॥ एवमाईणं दिट्ठंताणं अट्ठुत्तरसएण भारहे वासे इसिणा कलिट्ठिई दंसियंति अलं पसंगेण ॥ तओ गोयमसामी जाणणत्थं पुच्छेइ, भयवं तुम्हनिवाणाणंतरं किं किं भविस्सइ ? पहुणा भणियं, गोयम, मम निव्वाणाओ तिहिं वासेहिं अद्धनवमेहि य मासेहिं पंचमअरओ दूसमो लग्गिसइ, मह मुक्खगमणाओ वासाणं चउट्टीए अपच्छिमकेवलिजंबूसामी सिद्धिं गमिही, तेण समं मणपज्जवनाणं १ परमोही २ पुलायलद्धी ३ आहारगसरीरं ४ खवगसेढी ५ उवसमसेढी ६ जिणकप्पो ७ परिहारविसुद्धी ८ सुहुमसंपरा य ९ अहक्खाय चरित्ताणि १० केवलणाणं ११ सिद्धिगमणं चत्ति १२ दुवालसठाणाइं भारहे वासे वुच्छिज्जिहिंति ॥ अज्जसुहुमप्पमुहा होहिंति, जुगप्पहाणा आयरिया दुप्पसहो जाव सूरी चउरहिया दुन्नि य सहस्सा ॥ १ ॥ सत्तरिसमहिए वाससए गए थूलभद्दंमि सग्गठिए चरमाणि चत्तारि पुव्वाणि समचउरं संठाणं वज्जरिसहनारायं संघयणं महापाणझाणं च वुच्छिज्जिहइ ॥ पंच वाससएहिं अज्जवइरे दसमपुव्वं संघयणं चउक्कं च अवगच्छिहही, । मह मुक्खगमणाओ पालियनंदचंदगुत्ताइ राईसु वोलिणेसु चउसयसत्तरेहिं वासेहिं विक्कमाइच्चो राया होही ॥ तत्थ सट्ठी वरिसाणं पालगस्स रज्जं, पणपन्नंसयनंदाणं अट्ठुत्तरं सयं मोरियवंसाणं, तीसं पूसमित्तस्स, सट्ठी वलमित्तभाणुमित्ताणं, चालीसं नरवाहणस्स, तेरस गद्दभिल्लस्स, चत्तारि सगस्स, तओ विक्कमाइच्चो सो साहियसुव-

त्रपुरिसो पुहविं अरिणं काउं नियसंवच्छरं पवत्तेही, तह गद्दभिल्लरजरसच्छेयगो कालगायरिओ होहीत्ति ॥ तेवन्नचउसएहिं गुणसयकलिओ सुग्गवउत्तो ॥ १ ॥ दूसमाए वट्टमाणीए नयराणि गामतुल्लाणि, गामा मसाणरूवा, जमदंडसमा रायाणो, दासप्पाया कुटुंविणो, लंचगहणे परा निओगिणो सामिदोहिणो भिच्चा, कालरत्तिसमाओ सासूओ, सप्पिणी तुल्लाओ वहुओ, निल्लज्जया कडक्खपिक्खिया कुलवहूओ ईहिं सिक्खियवेसाचरिआओ, सच्छंदचारिणो पुत्ता य, सीसा य, अकालवासिणो कालअवासिणो अ मेहा, सुहिया रिद्धिसम्माणभायणं दुजणा, दुहिया अवमाणपत्तं अप्पट्ठिया य सज्जणा, परचकडमरदुब्भिखदुक्खिया देसा, खुद्दसत्तवहुला मेहणी, असज्झायपरा अत्थलुद्धा य विप्पा, गुरुकुलवासचाइणो मंदधम्मा य कसायकलुसियमणा समणा, अप्पवला सम्मदिट्ठिणो, सुरनरा ते चेव पउरवला मिच्छदिट्ठिणो होहिंति ॥ देवा न दाहिंति दरिसणं, न तहा फुरंति पहा वा विज्जा मंता य ओसहीणं, गोरसकप्पूरसकराइदव्वाणं च रसवण्णगंधहाणी, नराणं वलमेहा आऊयाणि हाइस्संति, मासकप्प पाउगाणि खित्ताणि न भविस्संति, पडिमारूवो सावयधम्मो वुच्छिज्जिहइ, आयरिया वि सीसाणं सम्मं सुअं न दाहिंति, कलहकरा डमरकरा असमाहिकरा अनिव्वुइकरा य होहिंति, इत्थ समणा दससु वि खित्तेसु सयराहं १ ववहारमंततंताइएसु निच्चुज्जयाणय मुणीणं गलिहिंति, आगमत्था अणत्थ लुद्धाणपइदियहं । १ । उवकरणवत्थपत्ताइयाण वसहीण सड्ढयाणं च जुद्धेयंतकएणं जह नरवइणो कुडुंवीणं, किं वहुणा वहवो मुंडा अप्पे समणा होहिंति, पुव्वायरि-

यपरंपरागयं सामायारिं मुत्तूण नियगमइं विगप्पियं, सामायारिं संमं ठाविंता तहा वियं मुद्धजणमोहंमि पाडिता उस्सुत्तभासिणो अप्पत्थुइं परनिंदापरायणा य केइ होहिंति, वलवंता निच्छत्तिया वा अप्पबला हिंदुनिवा भविस्संति, जाव एगूणवीसाएसु सएसुं चउद्दसाहिएसु वरिसेसु वइक्कंतेसु चउदससयवयाले विक्कमकाले पाडलिपुत्ते नयरे चित्त-सुद्धट्ठमीए अद्धरत्ते विट्ठिकरणे मयरलग्गे वहमाणेसु मगहसेणाभिहाणस्स गिहे जसदेवीए उयरे चंडालकुले कक्कि-रायस्स जम्मो भविस्सइ, एगे एव माहंसु ।

वीराओ इगुणवीसं सएहिं वरिसाण अट्ठावीसाए । पंचमासेहिं होही चंडालकुलंमि कक्किनिवो ॥ १ ॥

तस्स तिन्नि नामाणि भविस्संति, तंजहा–रुद्दो चउमुहो कक्की अ, तस्स जम्मे महुराए राममहुमहणस्स भवणं कत्थवि गूढं चिट्ठमाणं पडिस्सइ, दुब्भिक्खडमररोगेहिं च जणो पीडिस्सइ, अट्ठारसमे वरिसे कत्तियसुक्कपक्खे कक्किणो रज्जाभिसेओ भविस्सइ, जणमुहाओ नाओ नंदरायस्स सुवण्णं थूभं पंचगाउ सो गिन्हिस्सइ, चम्मयं नाणं पवट्टिस्सइ, दुट्ठे पालिस्सइ सिट्ठे य निग्गहिस्सइ, पुहविं साहित्ता छत्तीसमे वरिसे तिक्खंडभरहाहिवई भविस्सइ, सव्वओ क्खणित्ता क्खणित्ता निहाणानि गिन्हिस्सइ, तस्स य भंडारे नवनवइ सुवण्ण कोडाकोडीओ चउदससहस्सा गयाणं सत्तासीइं लक्खा अस्साणं, पंचकोडीओ पाइक्काणं, हिंदुतुरक्ककाफराणं तस्सेवए गच्छत्तं रज्जं दविणत्थं राय-मग्गं खाणिंतस्स पाहाणमई लवणदेवी नाम गावी पयडी होऊण गोयरचरियागए साहुणो सिंगेहिं घट्टिस्सइ, तेहिं

पाडिवयायरियस्स कहिए, इत्थ पुरे जलोवसग्गो भविस्सं होहिंति, ते पाउग्गमंति, तओ केवि साहुणो अणत्थ विह-
रिस्संति, केवि नयरी पडिवाइणा ठाहिंति तग्गहणत्थं पयडी भविस्संति गच्छग्गाहउहीए गयत्थ निहाणाणि
पाउभविस्संति, तओ गंगाए पुरं सगग्गंपि पलाविज्जिही रायासिंघो य उत्तरदिसि ठिअं मकाकलं आकड्डिय ह-
ट्ठिस्सति, राया तत्थेव नवं नगरं निवेसिस्सइ, राये वि पाखंडा तेण दंडिज्जिहिंति, साहूणं सयासाओ भिक्खा-
कलं मग्गंतो काउस्सग्गाहुअ सासण देवयाए निवारिज्जिही पंचासं वरिसाणि गुविलगं दम्मेण कणाण कोणो
लग्गिहिइ ॥ एवं निक्कंटगं रज्जं उवभुंजित्ता कागीवसे वरिसे पुणो सयपासंडे दंडित्ता सव्वं लोगं निद्धणं काउं भिक्खा
छट्ठंसं साहुसिंतो मग्गेहिइ, ते अदिंते कारागारे खिविस्सइ, तओ पाडिवयायरियपमुहो संघो सासण देविं मणे काउ
काउस्सग्गे होही, तीए विबोहिओ जाव न पच्चप्पिहिइ, तओ सासणदेवेण नाउं माहणरूवो सक्को आगमिस्सइ,
जया तस्स वि वयणं न पडिवज्जिहिइ तया सक्केण चोडाए आहओ मरिउं नरए गमिस्सइ, ॥ तओ तस्स पुत्तं
धम्मदत्तं नामं रज्जे ठविस्सइ, संघस्स गुरुयरं आइसिऊण सक्को सट्ठाणं गओ गमिही, तओ य राया बावत्तरि वरिसाउ
पइदिणं जिणचेइयं मंडिय महिं काही, लोगं च सुहिअं काहीत्ति, दत्तस्स पुत्तो जियसत्तू तस्स वि य मेहघोसो
कक्किअणंतरं महानिसीहं न वट्टिस्सइ, दोवाससहस्सट्ठिइणो भासरासी महग्गह पीडाए निग्गयाए य देवा वि दंसणं
दाहिंति, विज्जामंता य अप्पेण वि जावइणा पहावं दंसिस्संति, ओहिणाणं जाइसरणाइ भावाय किंचि पयट्ठि-

स्संति ॥ तदणंतरं एगूणवीसवाससहस्साइं जाव जिणधम्मो वट्टिस्सइ, दूसमपज्जंते वारसवरिसिओ पवइ य दुहत्थुस्सियतणूदसवेयालि आगमधरो अद्धूठसिलोगप्पमाणगणधरमंतजावी छट्ठ उक्किट्ठतवो दुप्पसहो नाम आयरिओ चरमजुगप्पहाणो अट्ठवासाइं सामान्नं पालित्ता वीसवरिसाउ अट्ठमभत्तेणं कयाणसणो सोहम्मे कप्पे पलिओवमाऊ सुरो एगावयारी उपज्जिहिइ, दुप्पसहो सूरी फग्गुसिरी अज्जा नाइलो सावओ सच्चसिरी साविया, एस अपच्छिमो संघो पुवन्हे भारहे वासे अत्थमिहि ॥ मज्झन्हे विमलवाहणो राया सुमुहो मंती ॥ अवरण्हे अग्गी एवं च धम्मरायनीइपभईणं वुच्छेओ होहिइ ॥ एवं पंचमो अरओ दूसम नामा संपुन्नो, ? तओ दूसमदूसमाए छट्ठे अरए पयट्टे पलयवाया वाइस्संति, वरिसिस्संति विसजलहरा मेहा तविस्सइ वारसाइच्चसमो सूरो अइसीयं मुंचिस्सइ चंदो, गंगासिंधुभयतडेसुं वेयड्ढमूले बावत्तरीए विलेसु छखंड भरहवासिणो नरतिरिया वसिस्संति, पुव्वावरतडेसुं गंगाए नव नव विलाइं, एवं वेयड्ढपरओ वि ॥ एवं छत्तीसं एमेव सिंधूए वि छत्तीसं एवमेव बावत्तरिं विलाइं रहपहमित्त पवाहाणं गंगासिंधूणं जले ओपण्णे मच्छाइजीवे ते विलवासिणो रत्तिं कढिस्संति, दिवा ताव भएण निग्गंतुमक्खमा सूरकिरणपक्के ते रयणीए पक्खाहिंति ओसहिरुक्खगामनगर जलासय पव्वयाईणं वेयड्ढ–उसभकूडवज्जं निवेसट्ठाणं पि न दीसिहिइ, छव्वासइत्थीओ गब्भं धारिस्संति, सोलस–वासाऊ नारीओ वीसवासाउ नरा पुत्तपपुत्ते दिच्छंति, हत्थ समूसिआ काला कुरूवा उग्गकसाया नग्गापायं नरयगामी विलवासिणो एगवीसं सहस्साइं भवि-

स्संति ॥ एवं छट्ठे अरए ओसप्पिणीए सम्मत्ते उस्सप्पिणीए वि पढमारए य एसा चेव वत्तवया, तंमि वीलीणे वीयारस्स पारंभे सत्ताहं सत्ताहं पंच मेहा भारहे वासे वासिस्संति कमेण । तंजहा—पढमो पुक्खरावत्तो तावं निघाविहिइ, वीओ खीरोदो धन्नकारी, तइओ घओदओ नेहकारओ, चउत्थो अमओ दओ ओसहिकरो, पंचमो रसोदओ भूमीए रससंजणणो, ते य विलवासिणो पडिसमयं वड्ढमाणसरीराऊ सुहविसुहं दट्ठूण बिलेहिंतो निस्सरिस्संति ॥ धन्नं फलाइं भुंजंता मंसाहारं निवारइस्संति ॥ तओ मज्झदेसे सत्तकुलगरा भविस्संति ॥ तत्थ पढमो विमलवाहणो, वीओ सुदामो, तइओ संगओ, चउत्थो सुपासो, पंचमो दत्तो, छट्ठो सुमुहो, सत्तमो संमुची, जाइसरणेणं विमलवाहणो नगराइनिवेसणं काही अग्गिमि उप्पन्ने अन्नपागं सिप्पाइकलाओ लोगववहारं य सवं पवट्टइ तओ इगुण नवइपक्ख समब्भइए उस्सप्पिणीए अरयदुगे वइक्कंते पुंडरवद्धणदेसे सयद्दारे पुरे सुमइनरवइणो भद्दाए देवीए चउद्दसमहासुविणसूइओ सेणियरायजीवो रयणप्पभाए लोलुचय पत्थडाओ चुलसीइं वाससहस्साइं आउअं पालित्ता उवट्टो समाणो कुच्छिसि पुत्तत्ताए, उववज्जिहिइ ॥ वन्नपमाण लंछण आउणिगब्भावहारवज्जं पंचकल्लाणयाणं मासतिहिनक्खत्ताणि य जहा मम तहेव भविस्संति ॥ नवरं नामेणं पउमनाहो देवसेणो १ विमलवाहणो य तओ वीयतित्थयरो सुपासजीवो सूरदेवो २ तइओ उदाइजीवो सुपासो, ३ चउत्थो पोट्टलजीवो सयंपहो ४ पंचमो दढ्ढाउजीवो सव्वाणुभूई ५ छट्ठो कत्तिअजीवो देवसुओ ६ सत्तमो संखजीवो उदय,॥

संकरिसणो य ९ ॥ इगसट्ठी सिलागा पुरिसा ओसप्पिणीए तइए अरए भविस्संति ॥ अपच्छिमजिणचक्कवट्टिणो दुन्नि चउत्थे अरए होहिंति । तओ दसमत्तंगाइकप्परुक्खा उप्पिज्जिहिंति ॥ अट्ठारसकोडाकोडीओ सागरोवमाणं निरंतरं जुगलधम्मो भविस्सइ ॥ उस्सप्पिणी अवसप्पिणी कालचक्काणि अणंतसो तीअद्धाओ अणंतगुणाणं भारहे वासे होहिंति ॥ एवमाइं अन्नं च भविस्सकालसरूवं वागरित्ता कम्म वि गामे देवसम्मविप्पस्स वोहणत्थं गोयमसामिपट्ठविओ ॥ जहा एयस्स पेमवंधो छिज्जइ ॥ तओ तीसं वासाइं अगारवासे वसित्ता पक्खाहिय सड्ढवारसवासे छउमत्थो, तीसं वासाइं तेरसपक्खूणाइं केवली विहरित्ता, कत्तिय अमावसाए राईए चरमजामद्धे चंदे दुच्चि संवच्छरे पीइवद्धणे मासे नंदिवद्धणे पक्खे देवाणंदाए रयणीए उवसमे दिणे नागे करणे सवट्ठसिद्धे मुहुत्ते साइनक्खत्ते कयपज्जंकासणे सामी सक्केण विन्नत्तो जहा भयवं दोवाससहस्समहियट्ठिई भासरासी नाम तीसइमो गहो अइखुद्दप्पो तुम्ह जम्मनक्खत्ते संकंतो, संपयं तं मुहुत्तगं पक्खह, जहा तस्स मुहं विलोविअं भवइ, अन्नहा तुम्ह च्चिय तित्थस्स पीडा चिरं होहिंति ॥ भगवया भणियं, भो देवाणुप्पिया! अम्हे पुहवि च्छत्तं मेरुदंडं काउं एगहेलाए सयंभुरमणसागरं य तरिउं लोअं च अलोए ठविउं समत्था णउण आउं कम्मं वड्ढेउं वा हासउं वा समत्था, तओ अवस्संभाविभावाणं नत्थि वइक्कमो, तओ दोवाससहस्से जाव अवस्संभाविणी तित्थस्स पीडत्ति, सामी पंचावन्नं ५५ अज्झयणाइं पावफलवियागाइं ५५ पंचावन्नं पुन्नफलविवा-

गाइं विभावइत्ता, छत्तीसं अपुट्ठवागरणाइं वागरित्ता पहाणं नाम अज्झयणं विभाविमाणो सेलेसिमुवगम्म कयजोगनिरोहो सिद्धाणंतपंचगो एगागी सिद्धिं संपत्तो ॥ अणंतनाणं १ अणंत दंसणं २ अणंतसम्मत्तं ३ अणंत आणंदं ४ अणंत विरियाणि ५ त्ति पंचाणंतगाणि तया य अणुद्धरी कुंथूणं उप्पत्तिं दट्ठुं अज्जप्पभिइं संयमो दुराराहओ भविस्सइत्ति, बहवे समणासमणीओ भत्तं पच्चक्खिंसु अन्नं च, कासी कोसलगा नवमल्लई नवलच्छई अट्ठारसगणरायाणो अमावसाए पोसहोववासं पारित्ता गए भावुज्जोए दव्वुज्जोअं करिस्सामोत्ति, परिभाविय रयणमयदीवेहिं उज्जोअमकासि, कालक्कमेण अग्गिदीवेहि सो जाओ ॥ एवं दीवालिया जाया, देवेहिं देवीहिं य आगच्छंत गच्छंतेहिं सा रयणी उज्जोयमई कोलाहलभई जाया ॥ भगवओ सरीरं देवेहिं सक्कारिय भासरासिपीडा पडिघायणत्थं देवमाणुस्सगावाईणं नीराजना जणेण कया ॥ तेण किर मेराइयाण पवित्ती जाया ॥ गोयमसामी पुण तं दिअं पडिबोहित्ता । जाव भगवं वंदणत्थं पच्छ गच्छइ, ताव देवाणं संलावे सुणइ, जहा भयवं कालगओ त्ति, सुट्ठुयरं अधिइगओ, अहो ! ममंपि भत्ते वि सामिणो निन्नेहया, जं महं अंतसमए वि ससमीवे न ठावीओ कहं वा वीयरागाणं सिणेहुत्ति ॥ नायसुअंमि वुच्छिन्नपेमबंधणो तक्खणं चेव केवली जाओ, सक्केणं कत्तियसुद्धपडिवयागोसे केवलि महिमा कया ॥ भयवं सहस्सदलकणयपंकए निवेसिओ पुप्फपयरं काउं, अट्ठमंगलाइं पुरओ, आलिहिआइं देसणा य सुआ, अओ चेव पाडिवयाए महुस्सवो अज्ज वि जयंमि पवित्तइ, सूरिमंतो अ गोयमसामिपणीओ ॥ तओ

तस्साराहणा गोयमकेवलुप्पत्ती तम्मि दिवसे समवसरणे अक्खन्हवणाइ पूअं सूरिणो करेंति ॥ सावया भयवंते य अत्थमिए सुअन्नाणं चेव सव्वविहीसु पहाणं ति, सुअनाणं पूअंति, नंदिवद्धणो नरिंदो सामीणो जिट्ठभाया भयवंतं सिद्धिगयं सुचा अईवसोगं कुणंतो, पडिवआए कओ उववासो कत्तिय सुद्धवीयाए संवोहित्ता ॥ नियघरे आमंतित्ता सुदंसणाए भगणीए भोइओ तंवोलवत्थाइ दिन्नं, तप्पभिइं भाइवीयापव्वं रूढं, एवं दीवूसवठिई संजाया ॥ जे य दीवमहे चउद्दसिअमावस्सासुं कोडिसहियउववासदुगं काउं अट्ठप्पयारपूआए सुयनाणं पूइत्ता, पंचाससहस्सपरिवारं सिरिगोयमसामिं सुवण्णकमले ठियं झाइत्ता पइजिणं ५० पंचास सहस्साइं तंदुलाण एगंते वारसलक्खाइं चउवीसजिणपट्टयपुरओ ढोइत्ता तदुवरिं अखंड दीवयं वोहित्ता गोयमं आराहंति, ते परमपयं सुहलच्छि पावंति त्ति ॥ दीवूसव अमावसाए नंदीसरनवं आसाढविज्जा तंमि दिणे नंदीसरपडपूया पुव्वं उववासं काउं वरिसं सत्तवरिसाणि वा जाव अमावसासुं, उववासं काउं वीरकल्लाणय अमावसाए उज्जमणं कुज्जा, तत्थ नंदीसर–वावन्नजिणालए अक्खयणवणाइपूयं काउं, नंदीसरपडपुरओ वा दप्पणसंकंत–जिणाविंवेसु न्हवणाइ काउं वावण्णवत्थेहिं वलिं ढोइज्जा, वत्थाणि य पक्कन्नभेया नागरं जंवीर कयलीफलाईणि च नालिअराइं पुगाइं पत्ताइं उच्छुलट्ठीओ खज्जूरमूदिओ वरिसो लयवायमाईणि खीरमाइथालाइं दीवया इचाइ कच्चोलियाओ वावण्णं तंवोलाइदाणपुव्वं सावयाणं दिज्जा अन्ने य दीवूसवं विणावि अमावसाए नंदीसर तवं आढविंति त्ति ॥ अह पुणरवि अज्जसुहत्थीणं संपइ-

विसेसओ घराणं मंडणं अन्नवत्थाईण वि सिट्ठाणं परिभोगो महाराओ पुच्छिसु, भयवं इत्थ दिवालियापवंमि अन्नोन्नं जोहराइकरणं जणाणं केण कारणेण दीसइ ॥ तत्थ इममुत्तरं अज्जसुहत्थिसूरिणो पन्नविसु जहा पुव्विं उज्जेणीपुरीए उज्जाणे सिरिमुणिसुव्वयसामिसीसो सुव्वयायरिओ समोसढो तस्स वंदणत्थं गओ, सिरिधम्मराया, न मुंचिमंती वि गओ सूरीहिं समं विवायं कुणंतो खुल्लगेण पराजिओ, गओ रण्णा समं नियगेहं निसाए मुणिणो हंतुं कड्ढियखग्गो गओ उज्जाणं देवयाए थंभिओ, गोसे विम्हएण रण्णा खामित्ता मोइओ, लज्जिओ नट्ठो, गओ हत्थिणाउरे, तत्थ पउमुत्तरो राया जाला य तस्स देवी तीसे दो पुत्ता विण्हुकुमारो महापउमो, जिट्ठे अणिच्छंते महापउमस्स जुवरायपयं रण्णा दिन्नं ॥ नमुई तस्स मंती जाओ, तेण सीहरहो राया रणे निज्जिओ, महापउमो तुट्ठो वरं दिन्नं, तेण नासीकओ वरो ॥ एगया जालादेवीए अरहंतरहो कारिओ, तीए सवित्तीए लच्छीए मिच्छदिट्ठीए पुण बंभरहो कारिओ, पढमं रहकड्ढणे दुण्हं वि देवीणं विवाए दो वि रहा रण्णा वारिया, माऊए अवमाणं दट्ठुं महापउमो देसंतरे गओ, कमेण मयणावलिं परिणित्ता साहियछक्खडभारहो गयउरमागओ पिउणा रज्जं दिन्नं विण्हुकुमारेण समं पउमुत्तरो सुव्वआयरियपायमूले दिक्खं गिण्हित्ता सिवं पत्तो ॥ विण्हुकुमारस्स वि य सट्ठिवाससयाइं तवं कुणंतस्स अणेगाओ लद्धीओ समुप्पन्नाओ, महापउमो चक्की जिणभवणमंडियं महिं काउं रहजत्ताओ कारित्ता, पूएइ माऊए मणोरहे, नमुचिणा चक्की नासीकयवरेण जण्णकरणत्थं रज्जं मग्गिओ तेण सव्व संघेण तस्स